

REVUE
CÍRKEVNÍHO PRÁVA
CHURCH LAW REVIEW

51

1/12

Ročník XVIII.

*Toto číslo Revue církevního práva vyšlo za finanční podpory
Konference katolických biskupů Spojených států amerických
a Ministerstva kultury ČR.*

*This issue of Church Law Review was sponsored
by the United States Conference of Catholic Bishops
and the Ministry of Culture of the Czech Republic.*

Členské příspěvky, předplatné a dary Společnosti pro církevní právo
směřujte laskavě na běžný účet u České spořitelny, a. s.,
111 21 Praha 1, Na Perštýně 1,
z ČR na číslo účtu **1939518309/0800**.
Bankovní spojení pro platby z ciziny
IBAN: **CZ55 0800 0000 0019 3951 8309**
BIC (SWIFT): **GIBACZPX**

OBSAH

D. Němec: Mimořádné způsoby propuštění katolických duchovních z duchovního stavu na základě dokumentů Kongregace pro klérus z let 2009 a 2010	7
J. Kříž, A. Riobó: Právní postavení osobní prelatury Opus Dei v České republice	27
V. Valeš: Zamyšlení nad „blokačním paragrafem“. K 20. výročí platnosti a účinnosti ustanovení § 29 zákona č. 229/1991 Sb. o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku	43
R. Seltenreich: Ulrich Zasius (1461–1535), znalec římského a obhájce kanonického práva	55
DOKUMENTY	
Dohoda mezi Ministerstvem vnitra ČR, Ekumenickou radou církví v ČR a Českou biskupskou konferencí o účasti osob vykonávajících duchovenskou službu na systému poskytování posttraumatické intervenční péče z 6. 10. 2011	63
ANOTACE A RECENZE	
Záboj Horák: Církve a české školství. Právní zajištění působení církví a náboženských společností ve školství na území českých zemí od roku 1918 do současnosti (S. Pšenička)	67
Jiří Rajmund Tretera, Záboj Horák: Slovník církevního práva (J. Kašný)	69
INFORMACE	
Slavnostní zahájení činnosti Diecézního církevního soudu v Plzni (M. Vintrová)	73
14. kongres Mezinárodní společnosti pro podporu studia kanonického práva, Varšava 2011 (D. Němec)	74
23. kongres Evropského konsorcia pro výzkum vztahu státu a církve, Oxford 2011 (J. R. Tretera)	77
Ze Společnosti pro církevní právo	81
Z NOVÉ LITERATURY	87

CONTENTS

D. Němec: Extraordinary Means of Discharging Catholic Clergy from the Clergy Based on Documents of the Congregation for the Clergy from 2009 and 2010	7
J. Kříž, A. Riobó: Personal Prelature Opus Dei in the Legal Order of the Czech Republic	27
V. Valeš: Reflection on the “Blocking Provision”. On the 20th Anniversary of the Effective Date of Section 29 of Czech Law No. 229/1991 Coll. on Property Relations Concerning Land and Other Agricultural Property	43
R. Seltenreich: Ulrich Zasius (1461–1535), An Expert in Roman Law and a Defender of Canon Law	55

DOCUMENTS

Agreement among the Ministry of the Interior of the Czech Republic, the Ecumenical Council of Churches in the Czech Republic, and the Czech Bishops’ Conference on participation of the clergy in providing post-traumatic interventional care (6 October 2011)	63
---	----

ABSTRACTS AND RECENSIONS

Záboj Horák: Churches and the Czech Educational System – The Legal Basis for the Participation of Churches and Religious Societies in Education in the Territory of the Czech Lands from 1918 to the Present (S. Pšenička)	67
Jiří Rajmund Tretera, Záboj Horák: Church Law Dictionary (J. Kašný)	69

INFORMATION

Formal Launch of the Diocesan Church Court in Pilsen (M. Vintrová)	73
The XIV International Congress of the International Society for the Support of Canon Law Study, Warsaw 2011 (D. Němec)	74
The XXIII Congress of the European Consortium for Church and State Research, Oxford 2011 (J. R. Tretera)	77
From the Church Law Society	81

FROM NEW PUBLICATIONS	87
-----------------------------	----

INHALT

D. Němec: Die außerordentlichen Formen der Entlassung der katholischen Geistlichen aus dem Klerikerstand aufgrund der Dokumente der Kongregation für den Klerus aus den Jahren 2009–2010	7
J. Kříž, A. Riobó: Die persönliche Prälatur Opus Dei in der Rechtsordnung der Tschechischen Republik	27
V. Valeš: Nachdenken über „Blockierungsparagraph“. Zum 20. Jubiläum des Inkrafttretens der Bestimmung des § 29 des Gesetzes Nr. 229/1991 Sb. betreffend die Regelung der Eigentumsverhältnisse zum landwirtschaftlichen Boden und zum anderen landwirtschaftlichen Gut	43
R. Seltenreich: Ulrich Zasius (1461–1535), Kenner des Römischen und Verteidiger des kanonischen Rechts	55
DOKUMENTE	
Die Vereinbarung zwischen dem Innenministerium der Tschechischen Republik, dem Ökumenischen Kirchenrat der Tschechischen Republik und der Tschechischen Bischofskonferenz vom 6. 10. 2011 über die Teilnahme der Personen, die pastorale Tätigkeit ausüben, an der systematisch zu gewährleistenden posttraumatischen Pflege	63
ABSTRAKTA UND REZENSIONEN	
Záboj Horák: Kirchen und tschechisches Schulwesen. Die rechtliche Verankerung des Wirkens der Kirchen und Religionsgemeinschaften im Schulwesen auf dem Gebiet der böhmischen Länder seit 1918 (S. Pšenička)	67
Jiří Rajmund Tretera, Záboj Horák: Das Wörterbuch des Kirchenrechts (J. Kašný)	69
INFORMATIONEN	
Die feierliche Eröffnung der Tätigkeit des Diözesangerichts in Pilsen (M. Vintrová)	73
XIV. Kongress der Internationalen Gesellschaft für die Förderung des Studiums des kanonischen Rechts, Warschau 2011 (D. Němec)	74
XXIII. Kongress von European Consortium for Church and State Research, Oxford 2011 (J. R. Tretera)	77
Aus der Gesellschaft für Kirchenrecht	81
NEU ERSCHIENENE LITERATUR	87

INDICE

D. Němec: I modi straordinari della dimissione dallo stato clericale secondo i documenti della Congregazione per il Clero dal 2009 e 2010	7
J. Kříž, A. Riobó: La prelatura personale Opus Dei nell'ordinamento legale della Repubblica Ceca	27
V. Valeš: La riflessione sul "articolo di bloccazione". In occasione del 20° anniversario dall'entrata in vigore del § 29 legge n. 229/1991 Sb. (Coll.) sulla modifica dei rapporti di proprietà di terreni e d'altra proprietà agricola	43
R. Seltenreich: Ulrich Zasius (1461–1535), perito del diritto romano e difensore del diritto canonico	55

DOCUMENTI

L'accordo fra il Ministero degli Interni della Rep. Ceca, il Consiglio Ecumenico delle Chiese nella Rep. Ceca e la Conferenza Episcopale Ceca sulla partecipazione delle persone esercenti il servizio spirituale al sistema della procedure d'intervento post-traumatiche dal 6 ottobre 2011	63
---	----

ANOTAZIONI E RECENSIONI

Záboj Horák: Le Chiese e l'ordinamento scolastico ceco. Le garanzie legali del funzionamento delle Chiese ed Enti religiosi nell'ordinamento scolastico sul territorio delle Terre Boeme dal 1918 ad oggi (S. Pšenička)	67
Jiří Rajmund Tretera, Záboj Horák: Il vocabolario del diritto canonico (J. Kašný)	69

INFORMAZIONI

La cerimonia d'inaugurazione dell'attività del Tribunale diocesano ecclesiastico a Plzeň (M. Vintrová)	73
XIV° congresso internazionale della Società per la promozione dello studio di diritto canonico svolto a Varsavia (D. Němec)	74
XXIII° congresso del European Consortium for Church and State Research a Oxford 2011 (J. R. Tretera)	77
Dalla Società per il diritto delle Chiese	81
DALLE NOVITÀ LETTERARIE	87

Mimořádné způsoby propuštění katolických duchovních z duchovního stavu na základě dokumentů Kongregace pro klérus z let 2009 a 2010

Damián Němec

Úvod – důvody nové úpravy v trestněprávní oblasti

V katolické církvi dochází jak na základě dosavadních zkušeností, tak na základě akutní praktické potřeby v trestněprávní oblasti k podrobnější úpravě jak hmotného, tak procesního práva.

První oblast reaguje na zkušenost, že existující právní nástroje, obsažené především v Kodexu kanonického práva z r. 1983 (dále jen „CIC“) a v Kodexu kánonů východních církví z r. 1990 (dále jen „CCEO“), nedávají dostatečné možnosti pro řešení některých obtížných situací týkajících se života a služby katolických duchovních.

Druhá oblast souvisí s akutní praktickou potřebou řešit mravnostní trestné činy duchovních (spojené s veřejnými skandály), a to nejdříve v anglosaské oblasti (zvláště v USA a v Irsku), později i na evropském kontinentě (především v německy mluvících zemích).

Pro první oblast byla proto přijata mimořádná opatření cestou mimořádných zmocnění daných Kongregací pro klérus – v oblasti hmotněprávní úpravy v r. 2009, v oblasti procesní úpravy pak v r. 2010.

Pro druhou oblast byly přijaty nové papežské normy a na ně navazující normy Kongregace pro nauku víry v r. 2001, rozsáhle novelizované v r. 2010, i pokyny pro biskupské konference v okružním listě Kongregace pro nauku víry z r. 2011 podávajícím zásady pro vypracování partikulárních směrnic určujících praktický způsob realizace norem z r. 2010. Zde navíc daleko více než v předchozí oblasti vystupuje potřeba zohlednit propojení aplikace kanonickoprávní materie s aplikací trestněprávních norem sekulárního práva, která je v kanonických normách akceptována (byť explicitně vyřčena až v okružním listě z r. 2011).

Obě tyto oblasti se vzájemně doplňují, a to jak v objektu jejich zájmu (život a pastorační služba katolických duchovních), tak i v zaměření na trestní právo, a proto pozdější úprava pro oblast řešení mravnostních trestných činů duchovních z r. 2010 místy odkazuje na mimořádná zmocnění daná Kongregaci pro klérus. Protože se v obou oblastech jedná o závažnou a rozsáhlou právní materii, není možné o nich pojednat v jediném příspěvku.

Předmětem tohoto příspěvku je první oblast – řešení některých obtížných situací týkajících se života a služby katolických duchovních s ohledem na mimořádná zmocnění daná Kongregaci pro klérus, která vedou především (nikoli však výlučně) k mimořádným způsobům propuštění z duchovního stavu. Druhé oblasti se hodlá autor věnovat v samostatném příspěvku.

V tomto příspěvku nejprve krátce připomeneme samotný pojem duchovního stavu, poté souhrnně řádné způsoby jeho pozbytí dle CIC a CCEO a následně podrobněji samotné propuštění z duchovního stavu a s ním spojené problematické situace duchovních, řádnými způsoby jen obtížně řešitelné nebo fakticky neřešitelné. Hlavní částí tohoto příspěvku pak bude prezentace mimořádných zmocnění daných Kongregaci pro klérus v r. 2009 i na ně navazujících procesněprávních norem z r. 2010 a jejich hodnocení.

1. Pojem duchovního stavu

Přijetí do stavu duchovních (*status clericorum*) dle současné katolické legislativy nastává přijetím jáhenského svěcení (kán. 266 CIC, kán. 358 CCEO),¹ s čímž je spojeno jak poslání vykonávat moc ze svěcení, tak také na základě kanonického pověření moc řízení.

Pro zajištění tohoto výkonu jsou duchovní vybaveni souborem oprávnění a povinností (kán. 273–289 CIC, kán. 367–393 CCEO), čímž je definován jejich personální status, který je nazýván duchovní stav (*status clericalis*).

¹ Dřívější CIC z r. 1917 rozlišoval nižší a vyšší svěcení a vstup do stavu duchovních spojoval s první tonzurou (srov. kán. 108 a 949). Praxi udělování nižších svěcení v západním obřadu změnilo motu proprio Pavla VI. *Ministeria quaedam* z 15. 8. 1972 – viz *Acta Apostolicae Sedis* (dále jen „AAS“) LXIV (1972), s. 529–534. Ve východních katolických církvích mohou být na základě partikulárního práva zachována nižší svěcení, jejich příjemci se pak nazývají *clerici minores* – nižší duchovní (kán. 327 CCEO).

2. Řádné způsoby pozbytí duchovního stavu

Zatímco dle nauky katolické církve nelze platné přijetí svěcení nikdy zneplatnit, takže dotyčný neustále zůstává duchovním (kán. 290 CIC, kán. 394 CCEO), z kanonických důvodů je možné, aby duchovní pozbyl v církvi svého osobního statusu – duchovního stavu.²

a) Zásadní způsob pozbytí duchovního stavu je prohlášení neplatnosti přijetí svátosti svěcení (kán. 290 odst. 1 CIC, kán. 394 odst. 1 CCEO), a to cestou soudního výroku nebo mimosoudním správním rozhodnutím. Procesněprávní stránku v hrubých rysech řeší kodexové právo (kán. 1708–1717 CIC, kán. 1385–1387 CCEO), podrobněji mimokodexová norma z r. 2001.³ V tomto případě zaniká právní presumpce platnosti přijetí svěcení, nikoli svěcení samotné.

b) Druhou možností pozbytí duchovního stavu je legitimně udělený trest propuštění z duchovního stavu (kán. 290 odst. 2 CIC, kán. 394 odst. 2 CCEO), který je v CIC zařazen mezi pořádkové tresty (jež jsou svou povahou zaměřeny primárně na nápravu porušeného veřejného pořádku)⁴ a je mezi nimi chápán jako největší trest, a v obou kodexech je svým charakterem trvalý (kán. 1336 § 1 odst. 5 a 293 CIC, kán. 1433 § 2 a 398 CCEO).⁵ Přitom je tu mezi oběma kodexy jemný rozdíl v terminologii – CIC užívá termínu *dimissio a statu clericali* (propuštění z duchovního stavu), zatímco CCEO termínu *depositio a statu clericali* (zbavení

² Kodex kanonického práva z r. 1917 pro tuto skutečnost používal termín *reductio in statum laicalem* (srov. kán. 211 až 214), z něhož se odvozuje dosud užívaný termín *laicizace*. Ten je však poněkud nepřesný, protože duchovním, kteří pozbyli duchovního stavu, je obvykle zakázán výkon některých práv v oblasti moci učení a svátostné disciplíny, která běžně náleží laikům. Detailní popis by se však již vymykal poslání tohoto příspěvku.

³ CONGREGATIO DE CULTU DIVINO ET DISCIPLINA SACRAMENTORUM, *Decretum quo Regulæ Servandæ ad nullitatem sacræ Ordinationis declarandam foras dantur* (16. 10. 2001), In *AAS* XCIV (2002), s. 292–300.

⁴ Rozlišení trestů na nápravné a pořádkové je vlastní pouze západnímu právu. Východní právo chápe všechny tresty jako principiálně nápravné neboli léčebné. Srov. DVORÁČEK, Jiří, *Úvod do východního církevního práva*, Olomouc, 2007 – on-line, dostupné na <<http://www.cmtf.upol.cz/menu/struktura-cmtf/katedry/katedra-cirkevniho-prava/menu/vychodni-pravo-grant-frvs/>> [cit. 20. 7. 2011], s. 55–57.

⁵ S vědomím, že každé přirovnání trochu kulhá, je možno říci, že trest propuštění z duchovního stavu má v kanonickém právu charakter výjimečného trestu.

duchovního stavu).⁶ Podrobněji se budeme udělení tohoto trestu věnovat v kap. 3 tohoto příspěvku.

c) Třetí možností pozbytí duchovního stavu je reskript vydaný na žádost duchovního, přičemž v západní církvi jej může vydat pouze Apoštolský stolec, ve východních katolických církvích buď Apoštolský stolec nebo patriarcha po obdržení souhlasu synodu biskupů patriarchální církve v řádném případě, resp. po obdržení souhlasu stálého synodu v naléhavých případech (kán. 290 odst. 3 a 293 CIC, kán. 394 odst. 3 a 397 CCEO).

Zásadním právním rozdílem je, že pouze v případě prohlášení neplatnosti svěcení zanikají veškerá práva a povinnosti se svěcením spojené, tedy včetně zániku závazku celibátu, pokud byl dán.⁷ V ostatních dvou případech není s propuštěním z duchovního stavu spojen zánik závazku celibátu; ten je vázán na zvláštní řízení zahajované zásadně na žádost duchovního podle mimokodexové normy z r. 1980⁸ a k udělení dispense od celibátu je oprávněn pouze papež (kán. 291 CIC, kán. 396 CCEO). Udělení této dispense je spojeno s propuštěním z duchovního stavu, které v tomto případě je udělováno církevní autoritou *ex lege* administrativní cestou, a to principiálně nerozlučně, takže žadatel o dispens od celibátu není oprávněn přijmout jedno (dispens od celibátu) bez přijetí druhého (propuštění z duchovního stavu).

⁶ CCEO navíc obsahuje v kán. 1433 § 1 ještě další způsob potrestání duchovního v oblasti jeho personálního statusu, a to převedení na nižší stupeň svátosti svěcení (*reductio ad inferiorem gradum*), což samo o sobě také znamená disciplinární opatření zasahující („redukující“) duchovní stav konkrétního duchovního, aniž by tím byl (a mohl být) zasažen samotný stupeň přijatého svěcení.

⁷ V katolické církvi je závazek celibátu spojen s přijetím jáhenského svěcení neženatým jáhnem (nikoli tedy v případě ženatého trvalého jáhna); rozdíl je v tom, že v západní katolické církvi se celibátní způsob života vyžaduje od všech kněží a biskupů, zatímco ve východních katolických církvích je dovoleno, aby kněžské svěcení přijali ženatí muži, biskupové však musí být neženatí. Srov. kán. 277 a 1031 odst. 2 CIC, kán. 373 a 753 § 3 CCEO.

⁸ CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, *Litteræ circulares omnibus locorum Ordinariis et Moderatoribus generalibus religionum clericalium de dispensatione a sacerdotali cœlibatu Per litteras ad universos* (14. 10. 1980), In *AAS LXXII* (1980), s. 1132–1135, a následně procedurální normy CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, *Normæ de dispensatione a sacerdotali cœlibatu ad instantiam partis Ordinarius competens* (14. 10. 1980), In *AAS LXXII* (1980), s. 1136–1137.

3. Propuštění z duchovního stavu dle kodexové úpravy a s ním spojené problémy

3.1 Specifikace kodexové úpravy propuštění z duchovního stavu

Jak bylo připomenuto výše v kap. 2, propuštění z duchovního stavu (resp. dle dikce CCEO zbavení duchovního stavu) je v CIC nejtěžší pořádkový trest; v obou kodexech je tento trest svou povahou trvalý. Jeho závažnost zdůrazňují opakující se kodexová ustanovení, že je možno jej udělit pouze delikventům zůstávajícím v zatvrzelosti či závažném pohoršení, a to dle CIC i po udělení nápravných trestů (chápaných v CIC jako závažnější tresty).

Jeho aplikace z *hlediska hmotněprávní úpravy* je dána dvěma níže popsanými možnostmi.

a) Výslovně je možnost propuštění z duchovního stavu zmíněna u těchto trestných činů:

- apostaze, hereze nebo schisma – v CIC navíc k samočinné exkomunikaci, v CCEO k větší exkomunikaci⁹ (kán. 1364 CIC, kán. 1436 § 1 CCEO);
- zneuctění konsekrovaných způsob – v CIC navíc k samočinné exkomunikaci vyhrazené AS, v CCEO k větší exkomunikaci (kán. 1367 CIC, kán. 1442 CCEO);
- fyzické napadení papeže – v CIC navíc k samočinné exkomunikaci vyhrazené AS, v CCEO k větší exkomunikaci vyhrazené papeži (kán. 1370 § 1 CIC, kán. 1445 § 1 CCEO);
- svádění penitenta k těžkému hříchu proti 6. přikázání při udělení nebo pod záminkou svátosti smíření – v CIC navíc k suspenzi, v CCEO navíc k přiměřenému trestu¹⁰ (kán. 1387 CIC, kán. 1458 CCEO);

⁹ Tradice východních církví nezná samočinné tresty, a ty jsou proto obsaženy pouze v CIC, nikoli v CCEO. Větší exkomunikace stanovená v CCEO je ekvivalentem exkomunikace stanovené v CIC. Srov. DVORÁČEK, Jiří, op. cit., s. 57–58.

¹⁰ Zatímco CIC užívá pro označení neurčitého trestu výrazu *iusta poena* (spravedlivý trest), CCEO užívá obrat *congrua poena* (přiměřený trest). Termín užívaný v CCEO nejen jasně vyjadřuje důraz na duchovní poslání církevního trestu, jak je to vlastní východní tradici, ba také dle našeho mínění více odpovídá i smyslu trestu v západní legislativě: neměla by tu hrát prvotní roli pouhá *iustitia* (spravedlnost), ale zaměření trestu pro dobro delikventa i církevního společenství, které je taktéž především duchovní povahy.

- pokus o uzavření manželství, byť jen civilní formou – v CIC navíc k trestu samočinné suspenze, v CCEO je předepsáno rovnou zbavení duchovního stavu (kán. 1394 § 1 CIC, kán. 1453 § 2 CCEO);
- život v konkubinátu nebo jiném pohoršlivém vnějším hříchu proti 6. přikázání – navíc k suspenzi (kán. 1395 § 1 CIC, kán. 1453 § 1 CCEO);
- trestný čin proti 6. přikázání spáchaný násilně, pod hrozbou, veřejně nebo s osobou mladší 16 let, přičemž normy ohledně mravnostních trestných činů duchovních z r. 2001¹¹ tuto hranici zvýšily na 18 let – v CIC navíc ke spravedlivému trestu (kán. 1395 § 2), v CCEO chybí specifikace tohoto speciálního trestného činu;
- vražda, dále únos člověka na základě podvodu, zadržování, zmrzačení nebo těžké zranění člověka – v CIC obligatorně pořádkové tresty, v čemž je zahrnuto i propuštění z duchovního stavu¹² (kán. 1397 CIC); v CCEO je skutková podstata vymezena jinak – řadí sem pouze vraždu, jíž však z hlediska trestních účinků klade na roveň provedení umělého potratu (kán. 1450 CCEO), u ostatních skutkových podstat zmíněných v kán. 1397 CIC je v CCEO stanoven přiměřený trest včetně větší exkomunikace, ale nehovoří tu již o zbavení duchovního stavu (kán. 1451 CCEO);
- ve východních katolických církvích navíc také duchovní, který dosáhne svěcení, církevního úřadu, služby nebo pověření zásahem civilní autority (kán. 1460 CCEO).

b) Druhá možnost vyplývá z ustanovení dávajícího možnost potrestání těžším trestem, než je stanoven v trestním zákoně či trestním příkazu, pokud se dle CIC jedná o recidivu, zneužití úřadu nebo hrubou nedbalost (kán. 1326) nebo pokud se dle CCEO jedná o recidivu nebo jinou přitěžující okolnost dle obecné praxe a kanonické nauky (kán. 1416). Přitom je v CCEO výslovně stanoveno (odkazem

¹¹ CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, *Epistula a Congregatione pro Doctrina Fidei missa ad totius Catholicae Ecclesiae Episcopos aliosque Ordinarios et Hierarchas interesse habentes De delictis gravioribus eidem Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis* (18. 5. 2001), In *AAS* XCIII (2001), s. 785–788.

¹² V případě zavraždění duchovního odkazuje kán. 1397 CIC na tresty specifikované v kán. 1370 CIC: samočinná exkomunikace při vraždě papeže, samočinný interdikt (a pro duchovního navíc také samočinná suspenze) při vraždě biskupa a spravedlivý trest při vraždě duchovního nebo řeholní osoby, a to s kvalifikovaným úmyslem (na potupu víry, církve, církevní moci nebo služby). V případě vraždy je tedy vždy možno udělit trest propuštění z duchovního stavu.

na kán. 1402 CCEO), že takto lze uložit rovněž trest zbavení duchovního stavu. Na druhé straně je však zakázáno uložit trvalý trest v případě, že trestní zákon stanoví pro daný trestný čin pouze neurčitou sankci, tedy *iusta poena* nebo *congrua poena*¹³ (kán. 1349 CIC, kán. 1409 § 2 CCEO).

Z hlediska procesněprávní úpravy je v obou kodexech předepsáno, že propuštění z duchovního stavu musí mít povahu řádného soudního procesu, protože se jedná o trvalý trest (kán. 1342 § 2 CIC, kán. 1402 § 2 CCEO).¹⁴

3.2 Praktické problémy spojené s aplikací kodexové úpravy

Z výše uvedené specifikace institutu propuštění z duchovního stavu (či zbavení duchovního stavu v dikci CCEO) jasně vyplývá, že uložení tohoto trestu není právně snadné.

Ukazují to tyto důvody z **oblasti hmotněprávní úpravy**:

- výčet trestných činů, u nichž se předpokládá užití tohoto trestu, je dosti úzký, a vede proto k tendenci uplatňovat tento výčet jako taxativní;
- užití pravidla, podle něhož lze při existenci závažných a právem předvídaných okolností udělit i těžší trest, než je stanoven zákonem (kán. 1326 CIC, kán. 1416 CCEO), vyžaduje také větší odvalu v aplikaci práva ordinářem a církevním soudem, protože je o to více možno očekávat odpor obviněného – na druhé straně je významné (ale bohužel v západní církvi málo známé), že kán. 1416 CCEO explicitně zmiňuje možnost udělit na tomto základě i trest zbavení duchovního stavu.

Nemalé praktické problémy jsou také v **oblasti procesněprávní úpravy**:

- uložení musí proběhnout cestou soudního procesu, který z hlediska procedurálního musí splňovat přísné požadavky kladené na řádný sporný proces (kán. 1728 § 1 CIC, kán. 1471 § 1 CCEO);
- během řízení k uložení trestu je příkázáno také ustavičně dbát na ochranu práva obviněného hájit se, což velmi znesnadňuje a prakticky vylučuje užití soudního procesu v situaci, kdy obviněný s ordinářem a/nebo se soudem nekomunikuje či komunikuje nedostatečným způsobem, ba taktéž v situaci, kdy se obviněný

¹³ Viz výše pozn. č. 10.

¹⁴ Z ustanovení citovaných kánonů vyplývá, že dle CIC je nadto vyloučeno mimosoudní cestou uložit nebo prohlásit exkomunikaci; dle CCEO nelze touto cestou uložit také větší exkomunikaci, redukci k nižšímu stupni svěcení, suspenzi na dobu delší jednoho roku a zbavení úřadu, titulu nebo insignie.

s ohledem na své legislativně zajištěné právo hájit se snaží soudní řízení co nejvíc komplikovat a prodlužovat;

- v trestním řízení musí být nadto užíváno striktního (zužujícího) výkladu práva, který je příznivější pro obviněného (kán. 18 CIC, kán. 1404 a 1500 CCEO).

Důsledkem všech těchto důvodů je, že se ordináři raději vyhýbají tomu, aby neregulérní situace duchovních řešili trestněprávním postihem, a zcela výjimečně sahají k propuštění z duchovního stavu.¹⁵

Nadto se v situaci, kdy by se mohlo jevit adekvátní uplatnit dispens od celibátu, stává překážkou to, že někteří duchovní buď vůbec nejeví snahu podat žádost o dispens od celibátu a podrobit se příslušné administrativně vedené proceduře, anebo je to pro ně nesnadné či právně prakticky nemožné.

3.3 Důsledky problematičnosti kodexové úpravy

V důsledku nemalých praktických problémů spjatých s kanonickým trestněprávním postihem provinivších se duchovních zůstává poměrně mnoho neregulérních situací duchovních právně nedořešeno, ba dokonce vůbec právně neřešeno. Tím dochází jak k oslabení průchodu práva, tak také (značně v jeho důsledku) k situacím trvajících pohoršení. Vše to pak vede k oslabení církevní disciplíny, a následně ke škodě pro celé společenství věřících (*bonum commune*).

Je tedy zřetelné (a to z analýzy celé kodexové trestněprávní legislativy), že kodexová trestněprávní úprava v důsledku svého silného zaměření na ochranu dobra obviněného (což je mj. v souladu s moderní státní trestněprávní legislativou) vede k nemalým potížím v uplatnění práva. Z toho bohužel vyplývá, že zároveň není dostatečně chráněno obecné dobro a také tím trpí vnímání hodnoty samotné svátosti svěcení.

4. Mimořádná zmocnění daná Kongregací pro klérus v r. 2009 a na ně navazující procesní normy z r. 2010

Potíže spojené s uplatněním práva při řešení neregulérních situací duchovních jsou komunikovány s příslušnými dikasterii římské kurie především těmito způsoby:

¹⁵ Na druhé straně k propuštění z duchovního stavu nabádají potenciální problémy plynoucí z právního ustanovení, že teprve propuštěním z duchovního stavu zaniká ordinářova povinnost dbát o to, aby duchovní neztratil prostředky k obživě (kán. 1350 CIC, kán. 1410 CCEO).

- zasílání zpráv diecézního (eparchiálního) biskupa o stavu diecéze Apoštolskému stolci a návštěva *ad limina* spojená s jednáním na jednotlivých dikasteriích římské kurie, přičemž zde biskup vychází ze zkušeností z běžné správy diecéze (eparchie) a zvláště z její kanonické vizitace – to vše musí konat v periodicitě 5 let (kán. 396–400 CIC, kán. 205, 207 a 208 CCEO);
- obracení se na Apoštolský stolec v obtížných záležitostech (zmínky na více místech v kodexech kanonického práva);
- podíl na setkáních biskupů, zvláště na biskupském synodu (kán. 342 CIC).

Přesto není obvyklé, aby reakcí římské kurie bylo stanovení všeobecných speciálních norem, natož mimořádné povahy.

Pro situaci řešení neregulérních situací duchovních se však římská kurie rozhodla vydat takové normy udělením mimořádných zmocnění Kongregaci pro klérus. Po náležitých projednáních tato zmocnění udělil papež Benedikt XVI. na audienci poskytnuté prefektovi tohoto dikasteria dne 30. ledna 2009. Kongregace pro klérus jejich udělení spolu se základními pokyny pro jejich aplikaci sdělila ordinářům svým okružním listem z 18. dubna 2009.¹⁶ Následně vydala táž kongregace 17. března 2010 v přílohách dalšího okružního listu podrobnější procedurální normy.¹⁷

4.1 Účel a rozsah uplatnění

Účel mimořádných zmocnění je jasně vyjádřen v okružním listu z r. 2009. Je tu zdůrazněn dvojitý cíl: **a)** snaha posílit respekt vůči poslání a samotné osobě kněží, z nichž naprostá většina žije v každodenním životě upřímně a vykonává věrně svou službu; **b)** úmysl vyjít vstříc ordinářům v jejich úsilí o zachování a podporu církevní disciplíny v prospěch celé církve. Je tedy zřetelné, že tato mimořádná zmocnění jsou cílenou reakcí na potíže vyplývající z problematičnosti dosavadní trestněprávní úpravy (viz výše bod 3.2).

Oproti tomu nebyl zpočátku jasně vyjádřen *rozsah uplatnění* těchto mimořádných zmocnění – zda se totiž jejich aplikace týká jen místních ordinářů, anebo

¹⁶ CONGREGAZIONE PER IL CLERO, *Lettera circolare a tutti gli Eminentissimi ed Eccellentissimi Ordinari loro Sedi* Prot. N. 2009 0556 (18. 4. 2009), Český překlad In *ACTA České biskupské konference* č. 4 (2009), s. 114–124.

¹⁷ CONGREGAZIONE PER IL CLERO, *Lettera circolare a tutti gli Eminentissimi ed Eccellentissimi Ordinari loro Sedi* Prot. N. 2010/0823 (17. 3. 2010), Český překlad In *ACTA České biskupské konference* č. 5 (2010), s. 105–113.

přísluší též osobním ordinářům, především v řeholních institutech (dále jen „ŘI“) a společnostech apoštolského života (dále jen „SAŽ“). Dikce okružního listu z r. 2009 napovídá spíše prvé, užší interpretaci, a to jak samotným oslovením (ordinářům a jejich sídlům – v českém překladu dokonce „jejich diecézním sídlům“), tak především tím, že se v textu tohoto listu stále hovoří pouze o biskupech. Tento užší výklad také podporuje dikce obou kodexů vyžadující striktní (zúženou) interpretaci práva v trestněprávní oblasti (kán. 18 CIC, kán. 1500 CCEO). Přitom je však z praxe zřejmé, že se zmiňované problémy týkají nejen místních ordinářů, ale i ordinářů v ŘI a SAŽ.

Proto okružní list z r. 2010 v poznámce č. 1 (v českém překladu je to pozn. č. 2) jasně říká, že výrazem *ordinář* je nutno rozumět všechny ordináře, když stanoví, že ti vyšší představení ŘI a SAŽ, kteří nejsou ordináři ve smyslu kán. 134 § 1 CIC, musí využít služeb místního ordináře – a v tomto kánonu je jasně řečeno, že ordináři jsou také vyšší představení duchovenských ŘI a SAŽ papežského práva. Především však tento list již důsledně užívá výrazu *ordinář* místo výrazu *biskup* užívaného v předchozím okružním listu z r. 2009.

Zároveň však je nutno připomenout, že oba okružní listy obsahují odkazy pouze na CIC, nikdy na CCEO, a že záležitosti východních katolických církví spadají dle čl. 58 apoštolské konstituce *Pastor bonus* takřka výlučně do kompetence Kongregace pro východní církve: v § 2 tohoto článku je stanovena výjimka spočívající v podřízenosti východních katolíků Kongregaci pro nauku víry, Kongregaci pro záležitosti svatořečení, Apoštolské Penitenciarii, Nejvyššímu tribunálu Apoštolské signatury a Tribunálu Římské roty v celém rozsahu jejich kompetence a Kongregaci pro bohoslužbu a svátosti pouze ve věci dispense od nedokonaného manželství.¹⁸ Je tedy evidentní, že mimořádná zmocnění udělená Kongregaci pro klérus se týkají pouze katolíků latinské církve. Proto se v této kapitole budou nadále veškeré citace kánonů vztahovat na CIC.

4.2 Hmotněprávní úprava

Hmotněprávní úprava je celá specifikována v okružním listě z r. 2009. Je vhodné uvést doslovné znění mimořádných zmocnění (č. 5 okružního listu):

¹⁸ IOANNES PAULUS II, *Constitutio apostolica Pastor bonus, De Romana Curia* (28. 6. 1988), In *AAS LXXX* (1988), s. 841–930.

- I. Zvláštní pravomoc jednat a předkládat Svatému otci ke schválení specifickou formou a k rozhodnutí případy propuštění z duchovenského stavu „*in paenam*“ s příslušnou dispensí od závazků plynoucích ze svěcení včetně celibátu v případě duchovních, kteří neplatně uzavřeli manželství, byť pouze civilní, a i po napomenutí se nenapравили a setrvali v nelegitimním a pohoršlivém životě (srov. kán. 1394 § 1); a také v případě duchovních, kteří se provinili ve vnějších těžkých hříších proti šestému přikázání (srov. kán. 1395 §§ 1–2).
- II. Zvláštní pravomoc jednat ve smyslu CIC, kán. 1399, buď svým přímým zásahem, anebo potvrzením rozhodnutí ordinářů, když o to kompetentní ordináři požádají, v případech zvláště závažného porušení zákonů a naléhavé nutnosti vyhnout se objektivnímu pohoršení.
- III. Tímto se zároveň částečně ruší (derogují) ustanovení CIC, kánonů 1317, 1319, 1342 § 2 a 1349 ohledně udělení trvalých trestů, které se mají ukládat v závažných případech jáhnům a v nejzávažnějších případech kněžím, přičemž se tyto případy vždy předkládají přímo Svatému otci ke schválení specifickou formou a k rozhodnutí.

Zvláštní pravomoc projednávat případy, kdy se jedná o prohlášení ztráty duchovenského stavu s příslušnou dispensí od kněžských závazků včetně celibátu v případě duchovních, kteří opustili službu na dobu delší než 5 po sobě jdoucích let a kteří po pečlivém ověření, nakolik bylo možné, setrvávají v takovém dobrovolném a nedovoleném nevykonávání své služby.

První dvě mimořádná zmocnění mají povahu trestněprávní.

První zmocnění (č. 6 okružního listu) je věcně jasně vymezeno: mravnostní trestné činy duchovních, a to buď pokus o uzavření manželství, byť jen civilní formou (kán. 1394 § 1), anebo život v konkubinátu nebo jiném pohoršlivém vnějším hříchu proti 6. přikázání (kán. 1395 § 1) či trestný čin proti 6. přikázání spáchaný násilně, pod hrozbou, veřejně nebo s osobou mladší 16ti let, přičemž normy ohledně mravnostních trestných činů duchovních z r. 2001¹⁹ tuto hranici zvýšily na 18 let (kán. 1395 § 2).

Stejně tak je jasně vymezen trest, o nějž se jedná: propuštění z duchovního stavu. Oproti kodexové úpravě jsou tu však dva podstatné rozdíly:

a) propuštění z duchovního stavu nenastává rozhodnutím ordináře, ale rozhodnutím samotného papeže;

b) s propuštěním z duchovního stavu je spojena i dispens od celibátu.

Okružní list podává specifikaci skutkových podstat, pro které lze toto zmocnění využít, pouze odkazem na ustanovení CIC. Hovoří nadto jen o tom, že se zmocnění může použít v případech, kdy se trest suspenze ukázal nedostatečným pro nápravu

¹⁹ Srov. pozn. č. 11.

pohoršení, obnovení spravedlnosti a nápravu viníka. Jistě sem lze zařadit různé podoby homosexuálního jednání, které není výslovně v CIC zmiňováno. Akcent je přitom dán primárně na ochranu obecného dobra, teprve poté je jmenována náprava delikventa.

Druhé zmocnění (č. 7) je věcně velmi neurčité, a to odkazem na obecnou normu (kán. 1399)²⁰ stanovící možnost trestního postihu vnějšího porušení Božího nebo kanonického zákona (i jiného než trestního zákona!) spravedlivým trestem, pokud to cumulative vyžaduje závažnost porušení a naléhavá nutnost napravit pohoršení. Jistě sem lze zařadit různé podoby homosexuálního jednání, které není výslovně v CIC zmiňováno.

Také samotný trest, který má být na základě tohoto zmocnění nakonec papežem udělen či potvrzen, není striktně vymezen. Ovšem na druhé straně se tu hovoří o derogaci ustanovení „kán. 1317, 1319, 1342 § 2 a 1349 ohledně udělení trvalých trestů“, což jasně ukazuje primární zaměření na propuštění z duchovního stavu, a odstraňují se tak (jen pro účely tohoto zmocnění) zákazy:

- kán. 1317 – stanovit trest propuštění z duchovního stavu partikulárním zákonem;
- kán. 1319 – stanovit trvalý pořádkový trest (tedy především propuštění z duchovního stavu) trestním příkazem;
- kán. 1342 § 2 – udělit trvalé tresty mimosoudním rozhodnutím (tedy správní cestou);
- kán. 1349 – uložit trvalé tresty v případě, kdy je trestním zákonem dána pouze neurčitá sankce (v dikci CIC „spravedlivý trest“).

Takto se možnost uložení trestu propuštění z duchovního stavu zdatelně rozšiřuje a usnadňuje, a to výslovně v situaci, „kdy z každého pokusu o vyřešení problémů pastoračními i kanonickými prostředky předvídanými Kodexem kanonického práva mnohdy neplynou pozitivní výsledky a kdy situace spojená se závažným pohoršením věřících a škodou pro obecné dobro trvá příliš dlouhou dobu“.

Na rozdíl od prvního zmocnění tu není zmínka o dispensi od celibátu, což je pochopitelné z faktu, že případ pokusu o uzavření manželství je řešen prvním zmocněním.

Druhé zmocnění je specifické tím, že Kongregace pro klérus může zasáhnout dvojím způsobem: buď sama přímým zásahem, anebo potvrzením rozhodnutí ordináře, které je však platné až tímto potvrzením.

²⁰ Taková norma zcela chybí v CCEO vzhledem k východnímu chápání trestní disciplíny.

Třetí mimořádné zmocnění (č. 8) je podstatně jiné povahy – neodvolává se na žádný text CIC a zjevně popisuje správní proceduru mající právně stvrdit *status quo*: odchod duchovního z legitimní služby, mající již habituální ráz. Primárně se jistě bude jednat o situaci opuštění duchovní služby, tedy nevykonávání moci ze svěcení. Interpretace tohoto zmocnění však také připouští její použití pro situaci duchovních, kteří vykonávají moc ze svěcení nelegitimním způsobem, např. v jiné církvi či církevní společnosti, nebo dokonce jako „nezávislí křesťané“.²¹

Výsledek aplikace zmocnění je jasně specifikován: prohlášení ztráty duchovního stavu (nikoli propuštění z duchovního stavu!) včetně dispense od celibátu; není to tedy chápáno jako církevní trest, ale jako opatření směřující k nastolení pořádku v církevním společenství.

Velmi důležité je ustanovení, že toto zmocnění je možno užít i na případy, které vešly ve známost před jeho udělením, připouští se tak jistá retroaktivita.

Naprosto výjimečné je toto zmocnění v tom, že se jedná o jediný právem stanovený způsob udělení dispense od celibátu bez papežského zásahu.

4.3 Procesněprávní úprava

Okružní list z r. 2009 obsahuje rámcové pokyny pro jednotlivá zmocnění ohledně procedury jejich aplikace. Podrobnější pokyny, systematictěji uspořádané, přináší list z r. 2010 ve svých přílohách, a to poněkud jiným způsobem: společné normy pro aplikaci prvního a druhého zmocnění trestněprávní povahy a zvláštní normy pro aplikaci třetího zmocnění administrativní povahy. Budeme vycházet z pozdější úpravy z r. 2010.

Pro **první a druhé zmocnění** (příloha č. 1) se aplikuje mimosoudní procedura uložení trestu (kán. 1720) s těmito úpravami:

- musí být doložena nemožnost nebo mimořádná obtížnost bránící uplatnění řádného řízení cestou žádosti kněze nebo trestního řízení soudního;
- kromě dvou přísedících musí být jmenováni i instruktor kauzy a sekretář;
- jako úřední osoby se řízení smějí účastnit pouze kněží;
- obviněný duchovní si může zvolit advokáta nebo zástupce;
- řízení u ordináře má charakter přípravného řízení, ordinář tedy nevydává (definitivní) rozhodnutí, ale pouze *žádost* adresovanou Apoštolskému stolci ob-

²¹ Srov. ASTIGUETA, Damián G., S. J., *Facoltà concesse alla Congregazione per il Clero*, Periodica de re canonica, roč. 99 (2010), s. 24.

sahující hodnocení každého jednotlivého obvinění *de iure* i *de facto* včetně mínění jednotlivých přisedicích;

- ordinář k žádosti přiloží votum instruktora a své votum;
- v případě potřeby Apoštolský stolec vyzve ordináře k doplnění vyšetřování;
- rozhodnutí přísluší v poslední instanci papeži, ordinář je pak má sdělit dotyčnému duchovnímu.

Je tedy zřejmé, že toto řízení kombinuje prvky mimosoudního trestního řízení a předběžného řízení před podáním žádosti Apoštolskému stolci, jak je to obvyklé např. u řízení o žádosti duchovního o dispens od celibátu.

Pro **třetí zmocnění** (příloha č. 2) se koná předběžné šetření po vzoru řízení před podáním žádosti duchovního o dispens od celibátu zasílané Apoštolskému stolci těmito úpravami:

- musí být doložena nemožnost nebo mimořádná obtížnost bránící uplatnění řádného řízení cestou žádosti kněze nebo trestního řízení soudního;
- jako úřední osoby se řízení smějí účastnit pouze kněží;
- obviněný duchovní si může zvolit advokáta nebo zástupce;
- v celém řízení vystupuje také ochránce spravedlnosti (buď trvale ustanovený na soudu, nebo jmenovaný *ad hoc*);
- kromě vota instruktora kauzy a ordináře se vyžaduje vyjádření (*observations*) ochránce spravedlnosti;
- votum ordináře musí obsahovat zhodnocení důkazů každého jednotlivého obvinění *de iure* i *de facto*;
- ordinář přiloží žádost Apoštolskému stolci o uplatnění třetího zmocnění.

Je tedy zřejmé, že toto řízení vychází z běžné administrativní praxe žádostí zasílaných Apoštolskému stolci, k níž přidává některé prvky trestního řízení, zvl. účast obhájce spravedlnosti v pozici blízké roli obhájce svěcení v mimosoudním řízení o neplatnosti svěcení.²²

Pro všechna řízení platí kodexová zásada, že se principiálně počítá se sekulárním trestněprávním řízením (kán. 1344 odst. 2).

²² Srov. pozn. č. 3.

Závěr – hodnocení mimořádných zmocnění

Ucelený pohled na řádnou zákonnou úpravu trestu propuštění z duchovního stavu (CIC) neboli zbavení duchovního stavu (CCEO) si vyžaduje analýzu jak CIC, tak CCEO, přičemž později promulgovaný CCEO v některých bodech přispívá k jasnějšímu pochopení úpravy obsažené v CIC.

Z analýzy vyplývá komplikovanost a nesnadnost aplikace takového postihu. Mimořádná zmocnění proto zcela cíleně dávají ordinářům latinské katolické církve možnost trestněprávně nebo administrativně řešit neregulérní situace duchovních, které běžnou cestou nelze řešit vůbec, nebo jen velmi obtížně, a jsou do značné míry zaměřena na mravnostní oblast, přičemž principiálně počítá se sekulárním trestněprávním řízením (kán. 1344 odst. 2 CIC, srov. kán. 1409 § 1 odst. 2 CCEO). Akcentují přitom obecné dobro, jež dosud nebylo dostatečně chráněno, pro ně dávají nové možnosti propuštění z duchovního stavu nebo administrativního prohlášení jeho zániku a pro tento účel derogují některá ustanovení CIC. Zcela výjimečné je současné udělení dispenze od celibátu v případě zmocnění č. 1 a 3, při zmocnění č. 3 dokonce bez papežského zásahu. (!)

Korektnost a přiměřenost aplikace těchto zmocnění je garantována striktní centralizací: ordináři konají přípravné řízení, v němž musí doložit nemožnost nebo extrémní obtížnost užití řádných prostředků, a pak zasílají žádost na Kongregaci pro klérus, již přísluší ji buď zamítnout, anebo vyhovět a sama rozhodnout (zmocnění č. 3) či předložit návrh rozhodnutí papeži (zmocnění č. 1 a 2).

Velmi důležitý je pozitivní cíl těchto zmocnění: posílit respekt vůči poslání a samotné osobě kněží (z nichž většina žije a vykonává svou službu dobrým způsobem) a zdůraznit samotným kněžím, že jejich každodenní *agere* (konání) je marné bez odpovídajícího *esse* (bytí).

Résumé

Článek seznamuje s dvěma nedávnými změnami v trestněprávní legislativě katolické církve. Nejprve představuje celek těchto změn, vymezuje je vůči sobě a pak se podrobně věnuje prvé z nich – mimořádným zmocněním Kongregace pro klérus ve věci trestněprávního postihu duchovních, a to především propuštěním z duchovního stavu. Po krátkém seznámení s pojmem duchovního stavu a způsoby jeho pozbytí podrobněji analyzuje z ohledu hmotněprávní i procesněprávní úpravy řádné způsoby propuštění z duchovního stavu na základě kodexové úpravy, přičemž zároveň uvádí praktická úskalí této cesty, spojená s akcentem na ochranu delikventa, i jejich důsledky. Na tomto základě pak uvádí analýzu tří mimořádných zmocnění, a to opět z hlediska hmotněprávní i procesněprávní úpravy, a ukazuje je jako cílenou odpověď na úskalí řádných způsobů propuštění z duchovního stavu s vědomým zaměřením na účinnější ochranu obecného dobra. Kvůli své povaze mimořádné cesty je však užití těchto zmocnění silně limitováno a procedura jejich aplikace je striktně centralizována.

Summary

Extraordinary Means of Discharging Catholic Clergy from the Clergy Based on Documents of the Congregation for the Clergy from 2009 and 2010

The article presents two recent changes to the criminal laws of the Catholic Church. The author discusses the changes in general, contrasts them with each other, and then focuses on the first of the two changes – the extraordinary power of the Congregation for the Clergy in matters of criminal law punishment of the clergy, particularly by discharging members from the clergy. The author explains the term “clergy” and the various means through which membership in the clergy may be lost. He analyzes the problems of discharging members from the clergy in detail from the perspective of substantive and procedural canon law and lists practical problems that are connected with the emphasis that is placed on the protection of the perpetrator and the consequences of the protection. He then presents an analysis of three extraordinary means of discharge from the perspective of substantive and procedural law and demonstrates that the means of discharge respond to the problems of the standard means of discharging members from the clergy while consciously focusing on a more effective protection of the common good. Because the means are extraordinary, their use is highly limited and the process for their application is strictly centralized.

Zusammenfassung

Die außerordentlichen Formen der Entlassung der katholischen Geistlichen aus dem Klerikerstand aufgrund der Dokumente der Kongregation für den Klerus aus den Jahren 2009–2010

Artikel dient als Einleitung in zwei vor kurzem angenommene Novellen in der strafrechtlichen Gesetzgebung der katholischen Kirche. Zunächst werden die neuen Bestimmungen zusammenfassend und in gegenseitiger Wirkung dargestellt. Ferner wird die außerordentliche Ermächtigung der Kongregation für den Klerus zur strafrechtlichen Verfolgung der Geistlichen, insbesondere die Befugnis einen Geistlichen aus dem Klerikerstand zu entlassen, behandelt. Nach kurzer Erläuterung des Begriffs des Klerikerstandes und der Arten seiner Beendigung wird aufgrund des Kodexes ausführlicher die materielle und verfahrensrechtliche Regelung der ordentlichen Entlassung aus dem Klerikerstand analysiert. Dabei wird auf die Probleme, die sich aus dem Schutz der Rechte des Delinquenten ergeben, und deren Konsequenzen hingewiesen. Auf diesem Hintergrund werden dann drei außerordentliche Ermächtigungen, was die materiellen und verfahrensrechtlichen Aspekte angeht, näher analysiert, die der Autor als eine Reaktion auf die schwerfälligen ordentlichen Entlassungsformen und als ein Bemühen um einen wirksamen Schutz des Allgemeinwohls schildert. Wegen ihrer außerordentlichen Natur ist die Inanspruchnahme solcher Ermächtigungen ziemlich beschränkt und ihre Anwendung strikt zentralisiert.

Riassunto

I modi straordinari della dimissione dallo stato clericale secondo i documenti della Congregazione per il Clero dal 2009 e 2010

L'articolo ci fa conoscenza di due modifiche recenti nella legislazione penale della Chiesa cattolica. All'inizio viene presentato l'insieme di queste modifiche distinguendole fra di esse. Poi ci si dedica profondamente alla prima, cioè alle facoltà speciali concesse alla Congregazione per il Clero in materia delle sanzioni penali dei chierici, soprattutto la dimissione dallo stato clericale. Dopo un'introduzione nella nozione dello stato clericale e di modi della sua perdita vengono analizzati i singoli modi ordinari della dimissione dallo stato clericale secondo la regolamentazione codicistica dal punto di vista del diritto sostanziale e processuale, sottolineando scogli d'applicazione pratica di questo processo derivanti dall'accento dato alla protezione del delinquente, e le sue conseguenze. Su questa base poi si proietta un'analisi di tre facoltà speciali presentandole come una risposta mirata ad una protezione più effettiva del buono comune, tanto dal punto di vista del diritto sostanziale quanto di quello processuale. L'applicazione di queste facoltà è comunque molto limitata con il riguardo alla loro qualifica di uno strumento speciale.

O autorovi

Doc. lic. Damián Němec, dr, OP, nar. 18. 6. 1960 v Boskovicích, je vedoucím katedry církevního práva na Cyrilometodějské teologické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci a proděkanem této fakulty. Současně vyučuje církevní a konfesní právo již řadu let na právnické fakultě téže univerzity. Je absolventem olomoucké teologické fakulty (1991). Licenciát a doktorát teologie získal na Papežské teologické fakultě ve Vratislavi v oboru kanonického práva. V roce 2008 se na Cyrilometodějské teologické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci habilitoval. Je členem vedení Společnosti pro církevní právo a předsedou její olomoucké místní skupiny.

Doc. lic. Damián Němec, dr, OP, born on 18 June 1960 in Boskovice, is the Head of the Church Law Department at the Sts Cyril and Methodius School of Theology of Palacký University in Olomouc, where he also serves as the Associate Dean; he has taught church law and the state law on churches at the School of Law of the same University for several years. He graduated from the Olomouc Theological School (1991) and obtained his licentiate and doctor of theology degree in the field of canon law at the Pontifical Theological School in Wrocław. He obtained the title docent in 2008 at the Sts Cyril and Methodius School of Theology of Palacký University in Olomouc and is a member of the leadership of the Church Law Society and the president of its Olomouc local group.

Univ.-Doz. Lic. Damián Němec, dr, OP, geb. 18.6.1960 in Boskovice, leitet den Lehrstuhl des Kirchenrechts an der Cyrillo-methodischen Theologischen Fakultät der Palacký Universität in Olmütz. Gleichzeitig lehrt er Kirchen- und Staatskirchenrecht an der Juristischen Fakultät derselben Universität. Lizentiat und Dokortitel erwarb er an der Päpstlichen theologischen Fakultät in Breslau im Bereich des kanonischen Rechts. In 2008 fogte seine Habilitation an der Cyrillo-methodischen Theologischen Fakultät der Palacký Universität in Olmütz. Er ist Mitglied der Gesellschaft für Kirchenrecht und der Vorsitzende ihrer Olmützer Gruppe.

Doc. lic. Damián Němec, dr, OP, nato il 18 giugno 1960 a Boskovice, cattedratico della cattedra di diritto canonico della Facoltà Teologica dei Santi Cirillo e Metodio della Università di Palacký a Olomouc e vicedecano di questa facoltà.

Attualmente insegna il diritto canonico ed ecclesiastico alla facoltà di giurisprudenza della stessa università. Si è laureato alla facoltà di teologia a Olomouc (1991). Il licenziato e il dottorato in teologia ha ottenuto alla Facoltà Teologica Pontificia a Wroclaw in materia di diritto canonico. Nel 2008 si è abilitato alla Facoltà Teologica dei Santi Cirillo e Metodio della Università di Palacký a Olomouc. È il presidente della filiale della Società per il diritto della Chiese a Olomouc e partecipa alla direzione della società.

HAPPYcomp s.r.o.
Sudoměřská 25, Praha 3
<http://www.happycomp.cz>
e-mail: info@happycomp.cz
tel.: 602 205 446, 222 720 455

HAPPYcomp

Váš partner ve světě výpočetní techniky

více než 20 let poskytujeme IT služby svým zákazníkům

Firmám, domácnostem a dalším institucím nabízíme:

- ↻ opravy počítačů i přímo u zákazníka ↻**
  - ↻ expresní servisní zásahy ↻**
  - ↻ odvírování a zabezpečení PC ↻**
  - ↻ internet, LAN, WAN, wifi sítě ↻**
  - ↻ smluvní servis, správa sítí ↻**
- ↻ dodávky hardware a software ↻**
- ↻ konzultace a další IT služby ↻**

Právní postavení osobní prelatury Opus Dei v České republice

Jakub Kříž, Alfonso Riobó

Úvodem

Právní forma osobní prelatury je jednou z novinek, které zavedl Druhý vatikánský koncil, a na jeho základě následně upravil Kodex kanonického práva z roku 1983 (kán. 294). Osobní prelatura je hierarchickou součástí katolické církve, přesněji církevním obvodem osobního – nikoliv územního – rázu. Svou strukturou je tedy obdobná vojenskému vikariátu, některé společné rysy má např. i s latinskými ordinariáty pro věřící východního ritu anebo s ordinariáty pro věřící pocházející z anglikánství.¹

Prozatím jediná existující osobní prelatura – Prelatura Svatého Kříže a Opus Dei, zřízená apoštolskou konstitucí *Ut sit* Jana Pavla II. dne 28. listopadu 1982 – působí na území České republiky od roku 1991. Účelem následujících řádků je zhodnotit její postavení coby právnické osoby podle civilněprávních předpisů.

Přehled právní úpravy církevních subjektů po roce 1991

Základní právní normou upravující zřizování církevních institucí v České republice je ustanovení čl. 16 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, které stanoví, že „[c]írkev a náboženské společnosti [...] zřizují řeholní a jiné církevní instituce nezávisle na státních orgánech.“ Na ústavní úrovni tak bylo potvrzeno, že zřizování církevních institucí je projevem rozsáhlé vnitřní autonomie církvi.

Na zákonné úrovni tuto materii upravoval zákon č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církvi a náboženských společností. Podle ustanovení

¹ Stručně k tématu osobních prelatur srov. např. OCÁRIZ, Fernando, *Episcopado, Iglesia particular y Prelatura personal*, In: VILLAR, José R. (ed.), *Communio et sacramentum: en el 70 cumpleaños del Prof. Dr. Pedro Rodríguez*, Pamplona, 2003; dostupné také z WWW: <<http://www.collationes.org/pt/de-theologia-dogmatica/209-episcopado-iglesia-particular-y-prelatura-personal.html>>.

§ 4 odst. 3 mohly církve „vytvářet komunity, řády, společnosti a podobná společenství“. Ustanovení § 6 odst. 1 písm. h), j) a k) církvím garantovalo právo k plnění svého poslání „zřizovat a provozovat účelová zařízení“, „zakládat a provozovat vlastní kulturní instituce a zařízení“ a „zřizovat a provozovat vlastní zdravotnická zařízení a zařízení sociálních služeb“. Předmětná ustanovení se nijak nezmiňovala o právní subjektivitě těchto komunit, řádů, společností, společenství a zařízení. Z kontextu s dalšími ustanoveními zákona (viz dále) lze dle našeho názoru dovodit, že zákon ponechal zcela na církvi, zda tyto entity zřídí jako (i) své instituce s právní subjektivitou dle světského práva (tzv. „církevní právnické osoby“),² (ii) své instituce bez právní subjektivity dle světského práva (bez ohledu na to, zda kanonické právo takovým institucím právní subjektivitu přiznává), nebo jako (iii) právnické osoby podle jiných právních předpisů.

Účel zachování určitého přehledu státu o právnických osobách vzniklých v jeho jurisdikci sledovalo ustanovení § 13 odst. 1 písm. g), podle kterého musí být ze základního dokumentu registrované církve patrný církvi zřizované „útvary, které mají právní subjektivitu a v jakém rozsahu a kdo je oprávněn jejich jménem jednat“. Základním dokumentem rozuměl zákon č. 308/1991 Sb. statut, řád, stanovy nebo jiný dokument církve obsahující zákonem požadované náležitosti. Základní dokument tak měl obecným způsobem vymezit, jaké entity hodlá daná církev zřizovat jako právnické osoby.

Obdobný účel sledovalo i ustanovení § 19 odst. 1, podle kterého „[r]egistrující orgán vede evidenci všech právnických osob podle tohoto zákona, včetně těch, které odvozují svou právní subjektivitu od církvi a náboženských společností, pokud nepodléhají jiné evidenci či registraci a upraví její podmínky“. Na základě tohoto ustanovení byl v České republice k 1. lednu 1994 zřízen „rejstřík právnických osob podle zákona č. 308/1991 Sb.“ Stalo se tak příkazem ministra kultury č. 8/1993 ze dne 19. listopadu 1993. Zápis do rejstříku nebyl konstitutivní, církve poskytovaly právní subjektivitu svým institucím zcela autonomně bez zásahu státního orgánu. Proto nebylo lze vyloučit existenci právních subjektů zřízených jako součást církve a v tomto rejstříku neevidovaných, a to i takových, které vznikly v době účinnosti zákona č. 308/1991 Sb.

² Pojem „církevní právnická osoba“ byl jako legální termín zaveden až později zákonem č. 3/2002 Sb. Praxe jej však používala již dříve. Jeho používání v zákoně bylo ukončeno novelou č. 495/2005 Sb.; praxe se jej však přidržuje až dosud.

V diskusích o právní úpravě působení církví a náboženských společností významně působily (a dodnes působí) dva důležité principy: požadavek autonomie (samosprávy) církví a ochrana právní jistoty osob vstupujících do právních vztahů s církvemi a náboženskými společnostmi a s církevními právními osobami.³ Po roce 1998 byl na politické scéně i ve státní správě zřetelný přesun ve prospěch druhého z principů, spojený s nedůvěrou vůči působení církví a obavou z jejich případných restitučních nároků. V těchto podmínkách došlo k rozhodnutí o vytvoření nové legislativy upravující postavení církví ve společnosti.

Dne 7. ledna 2002 nabyl účinnosti zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech). Ve srovnání s předcházející úpravou přicházel s tužší regulací činnosti církví a s omezováním některých jejich aktivit, včetně ekonomických omezení.⁴ Z hlediska autonomie církví při zakládání svých institucí s právní subjektivitou přinesl zákon výrazné změny. Vznik právní subjektivity byl navázán na zápis do veřejnoprávní evidence. Církevní právníkou osobou mohl nově být pouze orgán církve a náboženské společnosti nebo řeholní a jiná církevní instituce založená v církvi a náboženské společnosti podle jejích vnitřních předpisů za účelem organizace, vyznávání a šíření náboženské víry.⁵ Tím došlo k podstatnému zúžení účelu, za kterým mohly být církevní právní osoby zřizovány. Bylo tak zcela opomenuto působení církví v oblasti charitativní, sociální, zdravotnické či školské, v důsledku čehož hrozila ztráta právní subjektivity církevních institucí působících v této oblasti.

Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 6/02 ze dne 27. listopadu 2002 (N 146/28 SbNU 295; 4/2003 Sb.) zrušil podstatné pasáže zákona a vyslovil důležité zásady pro ústavně konformní interpretaci nezrušených částí zákona. Z hlediska zřizování církevních právnických osob se jako podstatné jeví zrušení ustanovení § 6 odst. 2 a § 28 odst. 5 zákona. Ve věci omezení účelů, pro které lze zřizovat církevní právní osoby, Ústavní soud dospěl k závěru, že „je takto restriktivně vymezené pojetí ve zjevném rozporu se samotným cílem a smyslem církví a náboženských společností a svědčí o jejich zásadním nepochopení, neboť jejich aktivity se přiro-

³ Srov. TRETERA, Jiří Rajmund, *Stát a církev v České republice*, Kostelní Vydří, 2002, s. 74.

⁴ Podrobněji viz PŘIBYL, Stanislav, *Význam nálezu Ústavního soudu ČR č. 4/2003 Sb. pro vývoj vztahů státu a církví v ČR*, In: *Revue církevního práva* 29 – 3/2004, s. 203 a násl.

⁵ Ustanovení § 6 odst. 2 zákona č. 3/2002 Sb.

ženě neredukují toliko na prezentaci náboženské víry, nýbrž svojí činností navenek, překračující omezení na pouhý výkon náboženství vyzařují do celé společnosti a představují tak i nezbytný předpoklad fungování občanské společnosti⁶. Ústavní soud se zároveň vyslovil ve prospěch evidenčního, tedy deklaratorního charakteru zápisu církevních právnických osob do příslušného rejstříku.

Přestože byl zákon ve znění nálezu Ústavního soudu a v duchu jeho interpretace aplikovatelný, přistoupil Parlament ČR k jeho novelizaci zákonem č. 495/2005 Sb., která do určité míry nálezu Ústavního soudu obcházela. Nový návrh na zrušení zákona již úspěšný nebyl. Personálně obměněný Ústavní soud novelizovaná ustanovení zákona o církvích a náboženských společnostech shledal v roce 2007 ústavně konformními. K jeho nálezu sp. zn. Pl. ÚS 2/06 ze dne 30. října 2007 (N 173/47 SbNU 253; 10/2008 Sb.) však sedm z patnácti soudců připojilo své separátní votum. I to svědčí o rozporuplném vnímání současné právní úpravy.

Problematika právní subjektivity institucí zřizovaných jako součást církve je tak v současné době upravena ustanovením § 15a a násl. zákona č. 3/2002 Sb., ve znění zákona č. 495/2005 Sb. Novelizace zákonem č. 495/2005 Sb. opět pozměnila legální název takových právnických osob, a to na *evidované právnické osoby*. Zákon rozeznává dva „druhy“ evidovaných právnických osob. Jsou jimi:

- a) evidované právnické osoby podle § 15a odst. 1 písm. a) neboli tzv. „*orgány registrované církve a náboženské společnosti, řeholní a jiné instituce osob hlásících se k církvi a náboženské společnosti založené za účelem vyznávání náboženské víry*“ a
- b) evidované právnické osoby podle § 15a odst. 1 písm. b) neboli tzv. „*úcelová zařízení pro poskytování charitativních služeb*“.⁷

Ministerstvo kultury vede Rejstřík evidovaných právnických osob, ve kterém jsou vedeny zákonem vyžadované údaje o jednotlivých evidovaných právnických osobách. Součástí rejstříku je i sbírka listin.

⁶ Nález sp. zn. Pl. ÚS 6/02 ze dne 27. listopadu 2002 (N 146/28 SbNU 295; 4/2003 Sb.).

⁷ Otázka důvodů tohoto rozlišování přesahuje rámec tohoto článku. Že však existují pochybnosti o jeho smysluplnosti dokládají i legislativní iniciativy Ministerstva kultury z let 2009 navrhuující tento neúčelný dualismus zrušit.

Evidence osobní prelatury Opus Dei

Nahlíženo zákonem č. 3/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů, je třeba osobní prelatury považovat za právnické osoby podle § 15a odst. 1 písm. a) zákona, tedy orgány registrované církve a náboženské společnosti, řeholní a jiné instituce založené za účelem vyznávání náboženské víry. Dle ustanovení kán. 294 CIC 1983 se osobní prelatury zřizují „k podpoře vhodného rozdělení kněží nebo k výkonu zvláštních pastoračních nebo misijních úkolů“. V případě prelatury Opus Dei je podle čl. 2 jejích stanov (Codex Iuris Particularis Operis Dei) pastoračním účelem prelatury pomáhat svým členům posvěcovat se prostřednictvím uplatňování křesťanských ctností v jejich stavu, profesi a osobní situaci a pomáhat osobám všech podmínek následovat Ježíše Krista uprostřed světa a vykonávat apoštolát.

Základní dokument Církve římskokatolické⁸ obsahuje čl. IX s názvem „Typy právnických osob k evidenci Ministerstvem kultury ČR“. Mezi těmito „typy“ právnických osob jsou i osobní prelatury, u nichž údajem uvedeno: „zřizuje, mění a ruší Apoštolský stolec. Statutární orgán je označen ve stanovách. Kán. 294 a násl.“

Jedinou osobní prelaturou Církve římskokatolické vedenou v Rejstříku evidovaných právnických osob je v tuto chvíli „Prelatura Svatého Kříže a Opus Dei v České republice“, IČ 70874298 se sídlem Na Baště sv. Jiří 261/13, Praha 6 – Hradčany.

Nahlédnutím do Rejstříku evidovaných právnických osob zjistíme, že evidence Prelatury Svatého Kříže a Opus Dei v České republice je datována na 23. listopadu 1994. Prelatura Opus Dei tedy získala (civilní) právní subjektivitu v době účinnosti zákona č. 308/1991 Sb. Jako subjekt práva tak byla recipována novou legislativou na základě ustanovení § 28 odst. 3 zákona č. 3/2002 Sb.

Evidence prelatury Opus Dei v rejstříku právnických osob podle zákona č. 308/1991 Sb. byla provedena na základě návrhu Arcibiskupství pražského. Podání je datováno na 27. října 1994 a podepsán je pod ním generální vikář ThDr. Jaroslav Škarvada.⁹

⁸ Základní dokument byl registrován rozhodnutím Ministerstva kultury č.j. 1163/2007 ze dne 19. ledna 2007, které nabylo právní moci dne 28. února 2007.

⁹ Předmětem podání bylo doplnění a změny v seznamu právnických osob, který Arcibiskupství pražské zaslalo Ministerstvu kultury při zřízení rejstříku. Podání se týkalo i dalších právnických osob: Římskokatolické duchovní správy u kostela sv. Voršily, Společenství Týnské školy (prohlášení, že se nejedná o církevní právnickou osobu) a Hnutí folokáře.

Přílohu podání tvoří faxové kopie italsky psaného potvrzení (a jeho český překlad) generálního vikáře Opus Dei Mons. Fernanda Ocárizze, že „ohraničení Prelatury Opus Dei v České Republice je samostatn[ou] právnickou osobou podle č. 154 *Codex Iuris Particularis Opus Dei*, schválen Svatým Stolcem Apoštolskou konstitucí *Ut sit* z 28. listopadu 1982, kdy Jan Pavel II. zřídil Osobní Prelaturu Opus Dei“,¹⁰ uvádějící sídlo v České republice a osobu statutárního orgánu, regionálního vikáře Dr. Ernsta Burkhartha.

Na základě tohoto návrhu byla prelatura Opus Dei dne 23. listopadu 1994 zanesena do rejstříku právnických osob podle zákona č. 308/1991 Sb. Následně byl Ministerstvem kultury vystaven tzv. evidenční list č. j. 4088/94. Ten byl veřejnou listinou osvědčující existenci právnické osoby. Obsahoval následující údaje: „Název právnické osoby: Delegatura osobní prelatury Opus Dei v České republice. Sídlo: Praha 6 – Hradčany. Statutární orgán: pověřený zástupce regionálního vikáře pro ČR. Datum zařazení do rejstříku: 23. listopadu 1994.“ Evidenční list zároveň obsahoval následující text, který byl standardně uváděn na všech evidenčních listech církevních právnických osob Církve římskokatolické: „Právnická osoba je součástí (organizační jednotkou) římskokatolické církve, registrované v České republice podle ustanovení § 22 odst. 1 zákona č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církvi a náboženských společností.“¹¹

Ačkoliv evidenční list je první úřední listinou osvědčující (civilní) právní subjektivitu osobní prelatury Opus Dei na území České republiky, neznamená to, že by tuto subjektivitu nemohla mít již před jeho vydáním. Jak bylo ukázáno výše, zákon č. 308/1991 Sb. chápal zřizování církevních právnických osob jako autonomní akt církve. Evidence vzniklých subjektů nebyla povinná a nebyla spojena se vznikem právní subjektivity. Výše zmíněný spis obsahuje zároveň kopii potvrzení Arcibiskupství pražského ze dne 22. června 1993, podle kterého „prelatura Svatého kříže a Opus Dei v České republice se sídlem v ulici Na baště sv. Jiří 13, Praha 6 – Hradčany, reprezentovaná dr. Bukhartem, regionálním vikářem prelatury, je právnickou osobou v pražské arcidiecézi.“¹² Civilní právní subjektivitu podle českého právního řádu měla prelatura Opus Dei v České republice již k tomuto

¹⁰ Citováno podle přiloženého překladu, včetně špatného tvaru některých slov.

¹¹ Údaje převzaty ze sbírky listin Rejstříku evidovaných právnických osob, č.j. 14444/94.

¹² Arcibiskupství pražské. Potvrzení ze dne 22. června 1993, č. j. 2408/93. Text potvrzení navozuje mylný dojem, že osobní prelatura byla kanonickou součástí pražské arcidiecéze.

datu, pravděpodobně však dříve, a to k okamžiku kdy byla zřízena kompetentní církevní autoritou jako právnická osoba.

Doplňování údajů

Přijetí zákona č. 3/2002 Sb. s sebou přineslo zřízení Rejstříku církevních právnických osob, a tím i potřebu jeho prvotního naplnění. Vzhledem k tomu, že rozsah údajů, které se o jednotlivých církevních právnických osobách vedly v dosavadním rejstříku právnických osob podle zákona č. 308/1991 Sb., nebyl dostatečný, bylo třeba k naplnění nového rejstříku součinnosti církví. Tu mělo zajistit přechodné ustanovení zákona § 28 odst. 5, které poskytlo církvím lhůtu jednoho roku k doplnění údajů. V opačném případě mohlo Ministerstvo kultury evidenci církevní právnické osoby zrušit.¹³

Další potřebu doplňování údajů do rejstříku (nyní již pod názvem Rejstřík evidovaných právnických osob) s sebou přinesla novela zákona č. 495/2005 Sb., která také stanovila povinnost doplnit u existujících subjektů zákonem požadované údaje.

Údaje byly doplňovány jednotlivými církvemi formou hromadně zasílaných seznamů. V této první fázi došlo v případě Opus Dei pouze k upřesnění adresy sídla a k přidělení identifikačního čísla. Další zákonem požadované údaje doplněny nebyly, na což byla Česká biskupská konference upozorněna.

Dne 19. ledna 2006 byl Ministerstvu kultury doručen návrh České biskupské konference na doplnění údajů v evidenci osobní prelatury Opus Dei. V návrhu se požadovalo: (1) změna zřizovatele z Arcibiskupství pražského na Českou biskupskou konferenci,¹⁴ (2) změna názvu z „Delegatura osobní prelatury Opus Dei v České republice“ na „Prelatura Svatého Kříže a Opus Dei v České republice“, (3) změna označení statutárního orgánu z „pověřený zástupce regionálního vikáře pro ČR“ na „vikář“ a (4) návrh osoby vikáře otce Dr. Martina Schlaga. Návrh za Českou biskupskou konferenci podepsal Mons. ThDr. Ladislav Hučko. K návrhu bylo přiloženo „Prohlášení Apoštolské nunciatury v České republice k právnímu

¹³ Ustanovení bylo později zrušeno Ústavním soudem jeho rozhodnutím sp. zn. Pl. ÚS 6/02 (srov. výše).

¹⁴ Ovšem podle výpisů z Rejstříku církevních právnických osob ze dne 10. září 2004, 1. března 2005 a 7. března 2005 nebylo zřizovatelem Arcibiskupství pražské, nýbrž Církve římskokatolické. Stranou zcela ponechme otázku, že právní úprava pojem „zřizovatel“ nezná a jeho uvádění v evidenci je tak pravděpodobně nezákonné.

stavu Prelatury Svatého Kříže a Opus Dei“ ze dne 7. listopadu 2005,¹⁵ apoštolská konstituce *Ut Sit* v italském a slovenském jazyce a latinský text *Codex iuris particularis Operis Dei*.

Osudy návrhu demonstrují slabiny právní úpravy evidence evidovaných právnických osob podle zákona č. 3/2002 Sb., ve znění platném po novele č. 495/2005 Sb. Odbor církví Ministerstva kultury shledal návrh v rozporu se zákonem a po následné e-mailové korespondenci zaslal České biskupské konferenci dopis, ve kterém sděluje následující: „S ohledem na to, že v návrhu uvedený člen statutárního orgánu jako cizinec nemá trvalý pobyt na území ČR, není možné provést zaevidování osobních údajů statutárního orgánu do rejstříku evidovaných právnických osob dle zákona č. 3/2002 Sb. Uvažte laskavě možnost podání žádosti o povolení k pobytu pro P. Dr. Schlaga, případně ustavení pověřeného zástupce vikáře pro Prelaturu v ČR, který má trvalé bydliště na území České republiky.“¹⁶

V čem lze spatřovat problematičnost postupu Ministerstva kultury?

1. Ministerstvo nevyzvalo navrhovatele k doplnění údajů návrhu, jak vyžaduje ustanovení § 15a odst. 3 ve spojení s § 15 odst. 5 zákona. Předmětný dopis za výzvu v tomto smyslu považovat nelze. Z výzvy musí být zřejmé, jaké údaje má navrhovatel doplnit či jaké nedostatky odstranit, a musí mu být pro to poskytnuta lhůta deseti dnů.
2. Ministerstvo o neprovedení evidence změn nerozhodlo ani meritorně ani procesně. Pouze zaslalo navrhovateli dopis s oznámením, že „není možné provést zaevidování“. Tím výrazně zhoršilo jeho procesní postavení.¹⁷

¹⁵ Prohlášením Apoštolská nunciatura osvědčovala, že „[p]relatura Opus Dei je právnickou osobou podle Kanonického práva a patří k hierarchické organizaci Katolické církve“. Dále se v prohlášení odkazovalo na Apoštolskou konstituci *Ut sit*, kterou papež Jan Pavel II. Opus Dei kanonicky ustanovil jako „církevní oblast osobního charakteru a mezinárodního působení vedenou prelátem“ a uvedla se jména preláta Opus Dei (J. E. Mons. Javier Echevarría Rodríguez), vikáře a zástupce prelatury na území České republiky (R.D. ThDr. Martin Schlag) a sídlo v České republice (Na Baště sv. Jiří 13, Praha 6).

¹⁶ Dopis Ministerstva kultury ze dne 6. února 2006, č.j. 1427/2006.

¹⁷ Kroky ministerstva evokují jeho postup v případě „Charita Lipník nad Bečvou“, kdy neprovedlo evidenci církevní právnické osoby a tuto skutečnost sdělilo dopisem navrhovateli. V následné ústavní stížnosti „proti dopisu Ministerstva kultury ČR ze dne 13. 1. 2003, zn. 853/2003“ stěžovatelé uspěli a Ústavní soud rozhodl, že „Ministerstvu kultury se zakazuje pokračovat v porušování práv a svobod stěžovatelů, zakotvených v čl.15 a čl. 16 Listiny základních práv a svobod, a spočívajícím v neprovedení evidence Oblastní charity L. B.“ Srov. nálezh sp. zn. I. ÚS 146/03 ze dne 18. června 2003 (N 115/31 SbNU 33).

3. Ministerstvo neprovedlo evidenci těch změn, které nijak nesouvisely s otázkou trvalého bydliště statutárního orgánu. I kdybychom přistoupili na předpoklad ministerstva (mylný, jak vzápětí ukážeme), že trvalé bydliště na území České republiky je podmínkou pro výkon funkce statutárního orgánu evidované právnické osoby, nic nebránilo tomu, aby ministerstvo provedlo změnu zřizovatele, změnu názvu a změnu označení statutárního orgánu.

Česká biskupská konference, coby navrhovatel, nevyužila možnost kvalifikované právní obrany proti postupu ministerstva, a problém řešila cestou korepondenčního vyjednávání. Dne 20. března 2006 zaslala ministerstvu dopis, ve kterém se dotazuje, zda na podmínce trvalého pobytu statutárního orgánu na území České republiky skutečně trvá a přináší argumenty ve prospěch svého stanoviska, že v daném případě (statutární orgán je občanem Evropské unie) tato podmínka neplatí. Dopisem č. j. k 1427/2006 z 25. dubna 2006 ministerstvo kultury sděluje, že na podmínce trvá. Ani generální sekretář České biskupské konference nechtěl ze své pozice ustoupit a 12. června 2006 zaslal ministerstvu třístránkový právní posudek, ve kterém poukazoval na rozhodnutí Evropského soudního dvora ve věci *Clean Car autoservices* (C 350/96), podle kterého výkon funkce osoby zodpovědné za činnost a řízení právnické osoby nelze podmínit požadavkem pobytu této osoby v cílovém členském státě. Česká biskupská konference tak setrvala na svém stanovisku, že ustanovení § 3 písm. c) zákona č. 3/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o které se ministerstvo opíralo, je třeba vykládat v souladu s rozhodovací praxí Evropského soudního dvora. Ani tato argumentace nepřiměla odbor církvi ministerstva kultury změnit stanovisko.

V dopise č. j. k 1427/2006 z 14. července 2006 pak ředitelka odboru církvi RNDr. Jana Řepová poukazuje na to, že statutárním orgánem evidované osoby nemusí být nutně stejná osoba, která zaujímá v hierarchii církevního subjektu nejvyšší postavení. „Ministerstvo kultury rovněž nezkoumá, jaké postavení pan Dr. M. Schlag zastává v právnické osobě Opus Dei, tj. zda je z hlediska církevních předpisů nebo na základě pověření jejím nejvyšším představitelem či nikoliv. [...] Jak je [osoba statutárního orgánu] ve výkonu své funkce podle zákona o církvích a náboženských společnostech podřízená v právnické osobě Opus Dei panu Dr. M. Schlagovi, o tom rozhodují příslušní církevní představitelé, resp. příslušné vnitrocírkevní předpisy. Je tak např. možné, aby statutární orgán právnické osoby Opus Dei činil jménem této právnické osoby úkony pouze na základě pokynů pana Dr. M. Schlaga.“

Odbor církví tedy navrhl vyřešit spor jmenováním statutárního orgánu formální povahy. Taková osoba by podle českého byla ovšem plnoprávným statutárním orgánem. Případná omezení jeho jednatelského oprávnění spočívající např. ve schvalování jeho úkonů příslušnou církevní autoritou (tedy skutečným regionálním vikářem), by byla pouze oblihační povahy. Zavazovala by osobu vykonávající funkci statutárního orgánu, na platnost jeho úkonů by žádný vliv neměla. Právní úkony učiněné v rozporu s vnitřními omezeními by tak byly platné. Jak uvidíme níže, i přes tyto nedostatky se nakonec k tomuto řešení přistoupilo.

Dopis ministerstva kultury z 14. července 2006 představoval poslední dějství rozepře mezi ministerstvem a Českou biskupskou konferencí. Ta na dopis již dále nereagovala a údaje v Rejstříku evidovaných právnických osob tak nebyly prozatím doplněny.

Jak ukazuje i případ Charity Lipník nad Bečvou, nebyl tento postup ministerstva, které proměnilo návrh na zápis údajů do rejstříku v korespondenční právní polemiku, ničím neobvyklým.

Vedle procesních chyb v postupu ministerstva kultury je třeba zhodnotit i jeho požadavek, aby statutární orgán evidované právnické osoby měl trvalé bydliště na území České republiky. Lze připustit, že restriktivním výkladem ustanovení § 3 písm. c) zákona o církvích a náboženských společnostech lze k takovému závěru dojít. Zdá se, že osobním údajem vyžadovaným pro potřeby evidence podle § 16 odst. 2 písm. f) zákona je i v případě cizinců adresa místa trvalého pobytu v České republice.

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, jehož aplikace by na situaci cizince přicházela v úvahu, pojem „místo trvalého pobytu“ vůbec nezná. Používá pouze pojmu „adresa místa hlášeného pobytu na území“ (srov. např. § 87 odst. 2) a rozeznává dvě formy pobytu: přechodný pobyt a trvalý pobyt. Lze z toho usoudit, že § 3 písm. c) zákona o církvích a náboženských společnostech slovy „adresa místa trvalého pobytu v České republice“ v případě cizinců myslí „adresu místa hlášeného pobytu“ na území ČR za předpokladu, že bylo cizinci vydáno povolení k trvalému pobytu?

Takový požadavek by ovšem byl v rozporu s jiným požadavkem stejného ustanovení zákona č. 3/2002 Sb., podle kterého se za osobní údaj považuje v případě cizince „číslo průkazu o povolení k pobytu“. Ani tato terminologie není se zákonem

o pobytu cizinců příliš konzistentní. V případě občanů Evropské unie zákon o pobytu cizinců žádný průkaz o povolení k pobytu nezná, ale rozeznává následující typy potvrzení a průkazů: a) *potvrzení o přechodném pobytu* na území, b) *průkaz o pobytu* rodinného příslušníka občana Evropské unie a c) *průkaz o povolení k trvalému pobytu* občana Evropské unie.

Ukazuje se tedy, že ustanovení § 3 písm. c) zákona o církvích a náboženských společnostech je obtížně srozumitelné¹⁸ a že výklad, který v dané věci zvolilo ministerstvo, je pouze jeden z více možných, a to ten, který byl nejvíce v neprospěch žadatele. Ve prospěch toho, že se pro výkon funkce statutárního orgánu v případě občanů Evropské unie nevyžaduje povolení k trvalému pobytu, hovoří i systematický argument. Takový požadavek není uložen ve vztahu k jiným osobám, které mohou na základě zakladatelské smlouvy činit úkony za právnickou osobou, která se právnickou osobou stala registrací nebo zápisem podle jiných právních předpisů.¹⁹ I samotná konstrukce případného požadavku se jeví jako dosti pochybná: podmínka pro výkon funkce statutárního orgánu by měla být stanovena formou hmotněprávního ustanovení a nikoliv prostřednictvím definice údajů, které má obsahovat návrh na evidenci.

Vedle těchto argumentů vycházejících výhradně z vnitrostátních právních předpisů je dle našeho názoru použitelný i argument právem Evropské unie. Podle ustálené rozhodovací praxe Evropského soudního dvora²⁰ je za nepřiměřený považován také požadavek trvalého pobytu, resp. požadavek na residenci ve vazbě na možnost výkonu činnosti, včetně činnosti statutárního orgánu. Přestože se judikatura ESD týká primárně obchodních společností, je dle našeho názoru použitelná i na církev a jejich evidované právnické osoby. Vždyť v daném případě se jedná také o soukromoprávní korporace a takto přísný požadavek by byl projevem nerovného zacházení, což je v rozporu se zvláštním postavením, které církve v českém právním řádu požívají.

¹⁸ Podrobnější výklad ustanovení viz KŘÍŽ, Jakub, *Zákon o církvích a náboženských společnostech. Komentář*, Praha, 2011, s. 48 – 51.

¹⁹ Srovnej např. zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech, zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech.

²⁰ Rozhodnutí ve věci *Ex parte Agegate Ltd. (Case C-3/87)*, *Ex parte Jaderow Ltd (Case C-216/87)*, *Centros Ltd v Erhvervs- og Selskabsstyrelsen (Case C 212/97)*, *Clean Car autoservices (C 350/96)*.

Zřízení české a slovenské delegatury prelatury

Spor z roku 2006 byl nakonec vyřešen ústupkem ze strany České biskupské konference. Dne 12. prosince 2006 ministerstvo provedlo požadovanou změnu názvu na Prelatura Svatého Kříže a Opus Dei v České republice. Statutárním orgánem pak nebyl regionální vikář, jak se původně navrhovalo, ale pověřený zástupce regionálního vikáře, kterým se stal Dr. Manuel Lobo Gutiérrez. Došlo i ke změně osoby zřizovatele na Českou biskupskou konferenci.

Od doplnění údajů do Rejstříků evidovaných právnických osob neuplynul ani rok, když došlo v životě prelatury na území České republiky k důležité události: ke zřízení nového územního obvodu (delegatury) přímo podřízeného prelátovi Opus Dei. Podle čl. 150 *Stanov Opus Dei (Codex Iuris Particularis Operis Dei)* prelát může zřídit územní jednotky označované jako regiony, příp. kvaziregiony v čele s regionálním vikářem (čl. 151). Vedle toho z důvodu vhodnější péče o apoštolská díla může prelát podle čl. 152 § 2 stanov zřídit též delegatury v čele s vikářem, v některých případech přímo závislé na prelátovi (tzv. *Delegationes a Prelato dependentes*). Do září 2007 bylo území České republiky i Slovenska součástí kvaziregionu Rakousko.

Prelát Opus Dei Mons. Javier Echevarría zřídil českou a slovenskou delegaturu svým dekretem ze dne 25. září 2007. Vzhledem k jeho významu pro Opus Dei v České republice přinášíme jeho přepis:

„Nos. Dr. D. XAVERIUS ECHEVARRÍA

Dei et Apostolicae Sedis gratia

Praelatus

DECRETUM

Perspectis nn. 150 et 150, § 2 Codicis iuris particularis Operis Dei.

De Consilii Generali atque Assessoratus Centralis consensu, detracta parte territorii quae ad interim ad Quasi-Regionem Austriae pertinebat, decreto hoc nostro: Statuimus ut Quasi-Regio Austriae ad fines Austriae et Hungariae contrahatur.

Pariter, auditis Consilio Generali et Assessoratu Centrali:

Novam erigimus Prelaturae circumscriptionem,

Nempe Delegationem Cechiae et Slovachiae a Nobis dependentem,

Quae harum Rerum Publicarum territoria complectatur.

Datum Romae, ex Aedibus Curiae Praelatitiae, die 25 mense septembri anno 2007.²¹

²¹ Připojeno razítko s textem „PRAELATVRA SANCTAE CRVCIS ET OPERIS DEI. PRAELATUS“, podpis „+ Xaverius“, podpis a razítko kancléře prelatury a záznam „Reg. Gen. R. lib. VI

Následujícím dekretem z téhož data prelát Opus Dei ustanovil svým vikářem pro nově vzniklou delegaturu Dr. Manuela Loba Gutiérrez.²²

Tato z hlediska vnitřního života prelatury Opus Dei na území České republiky důležitá událost se ovšem jejího zápisu v Rejstříku evidovaných právnických osob příliš nedotkla. Název evidované právnické osoby zůstal stejný, a tak k jediné skutečné změně došlo v označení statutárního orgánu. Tím již nebyl „pověřený zástupce regionálního vikáře“, ale „regionální vikář“. Personální obsazení statutárního orgánu ovšem změny nedoznalo. Ke změně označení statutárního orgánu v Rejstříku evidovaných právnických osob došlo 4. března 2008.²³

Závěrem

Účelem těchto řádků bylo popsat a zhodnotit postavení osobní prelatury Opus Dei v České republice z hlediska předpisů konfesního práva, především co se týče aspektu její právní subjektivity. Ukázali jsme, že civilněprávní subjektivita je dána zvláštní právní formou označenou v současné době zákonem o církvích a náboženských společnostech jako „evidovaná právnická osoba“.

Jiné otázky neměl tento příspěvek ambici podrobněji řešit. Jednou z těch, které by si do budoucna mohly zasloužit pozornost, je problematika úhrady osobních požitků duchovním prelatury. Ačkoliv ti nedostávají plat podle příslušného právního předpisu, zdá se, že jeho požadavky by splňovat mohli.²⁴

Za mimořádně zajímavé téma lze také považovat teologický i kanonickoprávní pohled na postavení laiků a jejich účast na vlastním poslání prelatury, což je prvek pro prelaturu Opus Dei specifický.²⁵

---

pag. 27^{cc}. Dekret tvoří přílohu návrhu České biskupské konference ze dne 22. února 2008 (součást sbírky listin Rejstříku evidovaných právnických osob pod č.j. 3172/2008), a lze jej nalézt taktéž v *ROMANA, Bolletino della Prelatura della Santa Croce e Opus Dei*, n. 45, luglio-dicembre 2007.

²² Decretum, Reg. Gen. R. lib. VI pag. 27, tamtéž.

²³ Srov. sbírku listin Rejstříku evidovaných právnických osob pod č.j. 3172/2008.

²⁴ Na základě ustanovení § 1 odst. 1 zákona č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, ve znění pozdějších předpisů, poskytuje stát úhradu osobních požitků (tj. základní plat, hodnostní přídavek a odměnu za vyšší výkon) duchovním Církve římskokatolické, kteří jsou zaměstnanci církve a působí v duchovní správě. Pokud by se duchovní prelatury stali jejími zaměstnanci – případně zaměstnanci jiné instituce Církve římskokatolické – nemělo by jejich placení z veřejných prostředků stát nic v cestě.

²⁵ Srov. např. RODRÍGUEZ, Pedro, OCÁRIZ, Fernando, ILLANES, José Luis, *El Opus Dei en la Iglesia*, Madrid, 1993, s. 201 a násl.

Resumé

Článek pojednává o právním postavení Prelatury Svatého Kříže a Opus Dei podle právních předpisů České republiky. Vysvětluje také některé právní aspekty jejího působení podle kanonického práva. Protože osobní prelatura Opus Dei působí na území České republiky již 20 let, umožňuje text na jejím případě prakticky představit vývoj právní úpravy církevních subjektů s právní subjektivitou v českém konfesním právu.

Summary

Personal Prelature Opus Dei in the Legal Order of the Czech Republic

The article discusses the legal status of the Prelature of the Holy Cross and Opus Dei in light of the legal norms of the Czech Republic. The authors explain some of the legal aspects of the Prelature's activities in light of canon law. The 20-year history of the Prelature Opus Dei's operation in the Czech Republic is a practical example of the development of the legal treatment of Church entities with legal personality in the Czech law on churches and religious societies.

Zusammenfassung

Die persönliche Prälatur Opus Dei in der Rechtsordnung der Tschechischen Republik

Artikel befasst sich mit der rechtlichen Stellung der Prälatur des Heiligen Kreuzes und Opus Dei nach den Rechtsvorschriften der Tschechischen Republik. Es werden auch einige rechtliche Aspekte deren Wirkens gemäß dem kanonischen Recht behandelt. Die persönliche Prälatur Opus Dei ist auf dem Gebiet der Tschechischen Republik seit mehr als 20 Jahren tätig; dies ermöglicht den Autoren auf diesem praktischen Beispiel die Entwicklung der rechtlichen Regelung der Kirchensubjekten mit Rechtspersönlichkeit im Rahmen des tschechischen Staatskirchenrechts darzustellen.

Riassunto

La prelatura personale Opus Dei nell'ordinamento legale della Repubblica Ceca

L'articolo si occupa della posizione legale della Prelatura della Santa Croce a Opus Dei secondo le norme di diritto della Repubblica Ceca. Esplica alcuni aspetti legali del suo funzionamento secondo il diritto canonico. Il fatto che la prelatura personale Opus Dei svolge le sue attività nella Repubblica Ceca già da 20 anni ha reso possibile che lo studio presenti in concreto lo sviluppo della normativa legale di soggetti ecclesiastici muniti di personalità giuridica nel diritto ecclesiastico ceco.

O autorech

Jakub Kříž (nar. 1981) absolvoval Právnickou fakultu UK v Praze (Mgr.), kde nadále externě studuje v doktorském studijním programu na katedře teorie práva. V současné době je tajemníkem katedry soukromého práva Vysoké školy CEVRO Institut a pracuje jako advokátní koncipient. V letech 2007 až 2011 působil na Ministerstvu kultury jako zástupce ředitelky odboru církví a vedoucí oddělení koncepčního a právního.

Alfonso Riobó Serván (nar. 1960) studoval právo a politické vědy na univerzitě Complutense v Madridu (doktor práv) a filosofii na Navarrské univerzitě v Pamploně (doktor filosofie). Po kněžském svěcení v Římě působil v Rakousku a na Slovensku. V současné době působí v Madridu jako šéfredaktor časopisu Palabra.

Jakub Kříž (born 1981) was graduated from the Law School of Charles University in Prague (Mgr.), where he currently studies in the doctoral program at the Department of Legal Theory. He is a Secretary of the Department of Private Law at the CEVRO Institute and works as an attorney-apprentice. In 2007–2011 he worked at the Czech Ministry of Culture as the deputy director of the Department of Churches and the head of the Unit for Policy and Law.

Alfonso Riobó Serván (born 1960) studied law and political science at the University Complutense in Madrid (doctor of laws) and philosophy at Navarra University in Pamplona (doctor of philosophy). After he was ordained a priest in Rome he worked in Austria and Slovakia. Currently he is the editor-in-chief of Palabra magazine in Madrid.

Jakub Kříž (geb. 1981) absolvierte Juristische Fakultät der Karlsuniversität in Prag (Mgr.), wo er als externer Doktorand auf dem Lehrstuhl der Rechtstheorie studiert. Zurzeit arbeitet er als Sekretär des Lehrstuhls des Privatrechts an der Hochschule CEVRO Institut und als Rechtsanwaltsanwärter. In den Jahren 2007–2011 war er Stellvertreter der Direktorin des Kirchenreferates und Leiter der Abteilung für Strategien und Recht im Kulturministerium.

Alfonso Riobó Serván (geb. 1960) studierte Rechts- und Politikwissenschaften an der Universität Complutense in Madrid (Doktorat im Bereich der Rechtswissenschaften) und Philosophie an der Navarra Universität in Pamplona (Doktorat im

Bereich der Philosophie). Nach der Priesterweihe in Rom war er in Österreich und in der Slowakei tätig. Zurzeit ist er in Madrid als Chefredakteur der Zeitschrift Palabra tätig.

Mgr. Jakub Kříž (nato 1981) si è laureato alla Facoltà di Giurisprudenza della Università Carolina a Praga dove prosegue nei corsi di ricerca alla cattedra della teoria di diritto. Attualmente è segretario della cattedra di diritto privato del Istituto Universitario CEVRO e lavora come praticante legale. Fra 2007–2011 lavorava al Ministero della Cultura alla posizione del vicedirettore del dipartimento delle Chiese e il capo del dipartimento legale e di concezioni.

Alfonso Riobó Serván (nato 1960) studiava il diritto e le scienze politiche alla Università Complutense a Madrid (dottore in legge) e filosofia alla Università di Navarra a Pamplona (dottore in lettere). Dopo aver ricevuto l'ordinazione presbiteriale a Roma svolgeva le attività in Austria e Slovacchia. Attualmente è caporedattore della rivista Palabra.

Zamyšlení nad „blokačním paragrafem“

**K 20. výročí platnosti a účinnosti ustanovení § 29 zákona č. 229/1991 Sb.
o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku**

Václav Valeš

Úvod

Dne 21. 5. 1991 byl Federálním shromážděním ČSFR schválen zákon o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, který pak byl publikován dne 24. června téhož roku pod č. 229/1991 Sb. K témuž datu též nabyl účinnosti. Ustanovení § 29 tohoto právního předpisu konstatuje, že „[m]ajetek, jehož původním vlastníkem byly církve, náboženské společnosti, řády a kongregace, nelze převádět do vlastnictví jiným osobám do přijetí zákonů o tomto majetku“. Tato právní norma nedoznala v průběhu uplynulých 20 let žádných změn, byť byly učiněny pokusy o její novelizaci (v roce 1997)¹ i zrušení Ústavním soudem ČR (návrh podaný skupinou v čele s Josefem Zoserem z roku 2007) nebo zákonem (v roce 2008).²

Znění „blokačního paragrafu“ jistě nepatří mezi nejšťastněji koncipované právní normy. Vyvolává velké množství otázek, jednoznačných nebo snadno dovoditelných odpovědí bohužel daleko méně. Toto konstatování není vůči tehdejšímu zákonodárci myšleno nijak negativně, neboť odpovídá době a okolnostem svého vzniku.

Dostupné komentáře tohoto ustanovení bývají velice stručné, obsáhleji se však k němu v nedávné době vyjádřil Ústavní soud ČR ve svém nálezu Pl. ÚS 9/2007 ze dne 1. 7. 2010.

¹ Srov. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR 1996–1998, tisk č. 308 ze dne 1.10.1997.

² § 20 návrhu zákona o zmírnění některých majetkových křivd způsobených církvím a náboženským společnostem v době nesvobody, o vypořádání majetkových vztahů mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů z roku 2008; Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR 2006–2010, tisk č. 482 ze dne 2.4.2008.

Souvislosti

Rokem 1948 končí období náboženské svobody. Komunistický režim, který se v únoru 1948 zmocnil moci, zahájil proces likvidace svých nejen politických, ale také ideových protivníků. Za nepřítel číslo jedna byla prohlášena katolická církev s největším počtem věřících, centrálou v zahraničí, nejsilnějším společenským vlivem a nejrozsáhlejším majetkem. „Zdaleka nikoliv jediným projevem perzekuce po 25. únoru 1948 bylo odejmutí většiny majetku církvím a náboženským společenstvem a jejich jednotlivým právníckým osobám.“³ Tento zásah pochopitelně nepostrádal příslušné ideologické odůvodnění: církevní majetek „představoval výrobní prostředky a mohl být proto zdrojem vykořisťování a bezpracných zisků.“⁴ Církevní jmění tedy „muse-lo“ být původním vlastníkům státem odňato. Vyvlastnění bylo provedeno nejčastěji na základě zákona č. 142/1947 Sb., o revizi první pozemkové reformy (realizovaného ovšem až po únoru 1948) nebo zákona č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě, ale bez náhrady, jejíž vyplacení bylo předpokládáno,⁵ nebo zcela v rozporu s právem, pouhou uzurpací. Státní orgány se často v období 1948–1950 ani nenamáhalo s tím, aby vyvlastňovací řízení dokončily v souladu se zákonem a aby u zabraných nemovitostí nechaly jako vlastníka zapsat stát do veřejných knih (zejména zemských desek a pozemkových knih), jak předpokládalo znění ustanovení § 431 Všeobecného občanského zákoníku. Tím poněkud předběhly dobu, neboť princip intabulace byl dočasně opuštěn „středním“ občanským zákoníkem (č. 141/1950 Sb.).

K pokusu o alespoň částečnou nápravu majetkových křivd způsobených církvím a náboženským společenstvem, resp. jimi zřizovaným právníckým osobám, došlo až po listopadu 1989. Záhy po obnovení základních demokratických principů byly přijaty dva výčtové restituční zákony č. 298/1990 Sb. a č. 338/1991 Sb., které souvisely s obnovou mužských a ženských řeholních řádů a kongregací.⁶ Jejich podstatou „bylo

³ Důvodová zpráva k návrhu zákona o zmírnění některých majetkových křivd způsobených církvím a náboženským společenstvem v době nesvobody, o vypořádání majetkových vztahů mezi státem a církvemi a náboženskými společenstvy a o změně některých zákonů z roku 2008 (Obecná část, Zhodnocení stávající právní úpravy); Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR 2006–2010, tisk č. 482 ze dne 2. 4. 2008.

⁴ Generální prokuratura Praha, č. j. Č.T. 282/54 - ZO - 33 ze dne 20. 5. 1954.

⁵ Srov. HRDINA, Antonín Ignác, *Náboženská svoboda v právu České republiky*, Praha, Eurolex Bohemia, 2004, s. 208–209.

⁶ Srov. TRETERA, Jiří Rajmund, *Stát a církev v České republice*, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, 2002, s. 125.

prohlášení v příloze zákona vymezených nemovitostí za vlastnictví konkrétních řádů a kongregací (na území ČR cca 170 nemovitostí), a ve dvou položkách též arcibiskupství olomouckého, ke konkrétnímu datu“⁷ (v případě zákona č. 298/1990 Sb. ke dni vyhlášení, v případě zákona č. 338/1991 Sb. ke dni 1. 8. 1991).

Výčtové zákony z let 1990–1991 se však týkaly jen zlomku nemovitého majetku, který v období 1948–1989 přešel nejrůznějšími cestami z vlastnictví církví a náboženských společností na stát a který dosud nebyl restituován. Zejména s ohledem na zahájenou privatizaci státního majetku bylo zapotřebí zákonem zajistit, aby z tohoto procesu byl historický církevní majetek vyňat, aby v okamžiku definitivního majetkového narovnání bylo oprávněným osobám vůbec co vydávat.

Nahlédneme-li však do návrhu zákona o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku (zákon o půdě), který Čalfova vláda předložila dne 17. 12. 1990 Federálnímu shromáždění ČSFR,⁸ zjistíme, že o církvích a náboženských společnostech, natož pak o jejich majetku, v něm nebyla ani zmínka. V průběhu projednávání se tam však objevila. Nejprve ve zprávě poslanců-zpravodajů Josefa Luxe a Oszkára Vilagiho,⁹ počítající s jednou z možných alternativ také se zařazením církví, náboženských společností, řeholních řádů a kongregací se sídlem na území státu mezi osoby s restitučním nárokem. Tato verze však nebyla schválena, ale – jak již bylo naznačeno výše – stručná zmínka o historickém církevním majetku (se stručným nadpisem „Majetek církví“) ve finální verzi zákona o půdě nakonec přece jen obsažena byla.

Analýza

Okruh oprávněných osob

Nejméně sporným se jeví okruh oprávněných osob, v jejichž prospěch je ustanovením § 29 zákona o půdě majetek blokován. Těmi jsou podle dikce zákona církev, náboženské společnosti, řády a kongregace. Pokud by měl být uvedený okruh subjektů aktualizován, lze konstatovat, že do této kategorie patří registrované církve a náboženské společnosti podle zákona č. 3/2002 Sb., právnické osoby zřízené nebo založené jako součást registrované církve a náboženské společnosti, řeholní

⁷ JÄGER, Petr, *Byl „výčtový zákon“ č. 298/1990 Sb. pro církve zároveň restituční tečkou?* IPES zpravodaj 1/2007, s. 6.

⁸ Federální shromáždění ČSFR 1990–1992, tisk č. 393 ze dne 17. 12. 1990.

⁹ Federální shromáždění ČSFR 1990–1992, tisk. č. 547, nedatováno.

řády, kongregace a jiná kněžská nebo řeholní společenství Církve římskokatolické, Náboženská matice nebo právnické osoby zřízené nebo založené za účelem podpory činnosti církve a náboženské společnosti k duchovním, pastoračním, charitativním, zdravotnickým, vzdělávacím nebo administrativním účelům. Soupis těchto subjektů práva a údajů o nich je převážně veden ve veřejnoprávní evidenci, kterou je Rejstřík evidovaných právnických osob.¹⁰

Uvedených církevních právnických osob se však blokáce týká, pokud splňují dva zásadní předpoklady. První podmínkou je, že jako původní vlastník utrpěly v minulosti (ke konkrétnímu časovému určení viz níže) ze strany státu majetkovou křivdu, druhou pak prokazatelně doložená právní kontinuita od okamžiku majetkové křivdy do současnosti. Tato druhá podmínka bude zřejmě obtížně splnitelná pro celou řadu církevních právnických osob založených za účelem podpory činnosti církve a náboženské společnosti k charitativním, zdravotnickým a vzdělávacím účelům.

Legitimní očekávání

Roku 1991 vzniklo na základě ustanovení § 29 zákona o půdě legitimní očekávání církví, náboženských společností, řádů a kongregací, že v dohledné době dojde ke komplexní nápravě majetkových křivd. Tomuto tvrzení nasvědčuje i rozhodovací činnost Ústavního soudu ČR.¹¹ Zákonodárce však v následujících 19 letech prokázal, že není schopen a ochoten daný problém vyřešit, dva pokusy (1992, 2008) tak učinit nebyly úspěšné.

Legitimní očekávání na straně církevních právnických osob dosáhlo ke dni 24. 6. 2009 pomyslné zletilosti a zákonodárce, ač je mu jeho povinnost naplnit zmiňované legitimní očekávání známa déle než čtyři roky – a byl na svůj závazek založený na § 29 zákona o půdě relevantním způsobem upozorněn (stanoviskem

¹⁰ Srov. KŘÍŽ, Jakub, *Zákon o církvích a náboženských společnostech*, Praha, C. H. Beck, 2011, s. 219.

¹¹ Ústavní soud ČR, sp. zn. II. ÚS 528/02 ze dne 8. 8. 2005.

„Stát ovšem musí svůj závazek vydat restituční zákon, vyplývající z citovaného ustanovení zákona o půdě, ohledně církevního majetku splnit, neboť musí splnit legitimní očekávání na straně církevních právnických osob, které se opírá o zákonné ustanovení.“

Ústavní soud ČR, sp. zn. Pl. ÚS-st. 22/05 ze dne 1. 11. 2005:

„Lze se ztotožnit s názorem, že zákon č. 298/1990 Sb. měl povahu provizoria a při jeho přijímání bylo všeobecně předpokládáno, že dojde k přijetí obecného restitučního předpisu, týkajícího se církevního majetku. Nicméně tím, že takový předpis přijat nebyl, vyjádřil zákonodárce následně svou vůli, doposud trvající, v restitucích církevního majetku nepokračovat.“

Pl. ÚS-st. 22/05 ze dne 1. 11. 2005) – zůstal nečinný, což Ústavní soud ČR považuje za neslučitelné s požadavkem právního státu.¹² Svou kritiku pak Ústavní soud ČR zостřil svým náležením Pl. ÚS 9/07 ze dne 1. 7. 2010, v němž dokonce konstatoval, že dlouhodobá nečinnost Parlamentu České republiky spočívající v nepřijetí zvláštního právního předpisu, který by vypořádal historický majetek církví a náboženských společností, je protiústavní a porušuje čl. 1 Ústavy České republiky, čl. 11 odst. 1 a 4, čl. 15 odst. 1 a čl. 16 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.

Objem majetku

Který majetek a v jakém objemu je vlastně blokován, není v ustanovení § 29 zákona o půdě výslovně uvedeno. Přitom právě o tomto majetku má být následně rozhodnuto zvláštními zákony. Je proto zcela nezbytné vzít v úvahu kontext, a to jak širší (§ 3 odst. 1 zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby¹³), tak užší (preambule¹⁴ a rozsah působnosti zákona o půdě), z něhož „by snad bylo možno dovodit, že se jedná o původní vlastnictví existující před rokem 1948“¹⁵ a že se nevztahuje na takový majetek, který uvedené církevní právnické osoby pozbyly před 25. únorem 1948.¹⁶ Lze uzavřít, že § 29 zákona o půdě blokuje veškerý majetek v rozsahu působnosti zákona o půdě, zejména půdu, která tvoří zemědělský půdní fond nebo do něj náleží a půdu, která tvoří lesní půdní fond, který církev, náboženské společnosti, řády a kongregace vlastnily k 25. únoru 1948 a k tomuto datu je možné jejich vlastnická práva doložit, zejména zápisem v zemských deskách, pozemkových nebo jiných veřejných knihách.

¹² Srov. Ústavní soud ČR, sp. zn. I. ÚS 663/06 ze dne 24. 6. 2009.

¹³ § 3 odst. 1 zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby: „Předmětem tohoto zákona není majetek, který má být vrácen právnickým osobám zvláštními předpisy. Předmětem tohoto zákona rovněž není majetek, který na stát přešel po 25. únoru 1948 z vlastnictví církví, řádů a kongregací a náboženských společností.“

¹⁴ Preambule zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku (zákon o půdě): „Federální shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky ve snaze zmírnit následky některých majetkových krivd, k nimž došlo vůči vlastníkům zemědělského a lesního majetku v období let 1948 až 1989 ...“

¹⁵ PRŮCHOVÁ, Ivana, *Restituce majetku podle zákona o půdě*, Praha, C. H. Beck, 1997, s. 43.

¹⁶ BAREŠOVÁ, Ema, MIKEŠ, Jiří, *Zákon o půdě – komentář*, Praha, Panorama, 1991, s. 35.

Možnost ochrany vlastnického práva

Ustanovení § 29 zákona o půdě nestanoví pro církve, náboženské společnosti, řády a kongregace žádná omezení, jak se domáhat svého majetku, zejména podle obecných předpisů občanského práva,¹⁷ především určovacími žalobami proti stávající držitelům jejich majetku. To ostatně vícekrát akceptoval také Ústavní soud ČR (nálezy sp. zn. III. ÚS 23/93 a II. ÚS 43/94 i usneseními sp. zn. I. ÚS 280/96 nebo I. ÚS 428/04).

Za zlomové lze v této záležitosti považovat stanovisko Pl. ÚS-st 22/05 ze dne 1. 11. 2005, které možnost domáhat se ochrany vlastnického práva určovacími žalobami do dořešení církevních restitucí vyloučilo, avšak bez zákonné opory. Tímto stanoviskem Ústavní soud ČR de facto rozdělil vlastníky do dvou kategorií – na církevní a ostatní, přičemž prvně jmenovaným odebral právo hájit svá vlastnická práva, a to navzdory znění první a druhé věty čl. 11 odst. 1 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., Listiny základních práv a svobod, podle nichž má každý právo vlastnit majetek a vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Přitom sám v jiné záležitosti (K právní kontinuitě mezi dnešní Českou stranou sociálně demokratickou a poválečnou Československou sociální demokracií) judikoval, že ochrana vlastnictví a respekt k němu, bez ohledu na druh a povahu subjektu, jemuž vlastnické právo svědčí, jsou jedním ze základních postulatů (znaků) demokratického a právního státu.¹⁸

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 663/06 ze dne 24. 6. 2009 opět připustil, byť zatím pouze ad hoc, možnost církevních právnických osob domoci se svých majetkových práv žalobou, kterou je třeba pojmout jako žalobu svého druhu (blíží se žalobě restituční) mající za cíl dosáhnout zaplnění mezery vzniklé dlouhodobou nečinností zákonodárce v rozporu se závazkem plynoucím z § 29 zákona o půdě, a to postupem odpovídajícím smyslu nápravy křivd po roce 1989, se zřetelem na relevantní konkrétní okolnosti této souzené věci, ovšem jen do doby, než další nález II. ÚS 2326/07 ze dne 31. 3. 2011 tuto cestu – alespoň po dobu, která odpovídá časové náročnosti plnohodnotného legislativního procesu – zablokoval.

Z uvedených důvodů je věcí zákonodárce, aby církvím, náboženským řádům a kongregacím přiznal právo na soudní ochranu proti tomu, kdo drží jejich majetek,

¹⁷ HRDINA, Antonín Ignác, KAVKA, Jan, *Obecné a zvláštní v pojetí Ústavního soudu*, Právník 6/2006, s. 723.

¹⁸ Ústavní soud ČR, sp. zn. III. ÚS 462/98 ze dne 11. 1. 2000.

kteřý vlastnily ke dni 25. února 1948, např. novelizací zákona o půdě (vlození nového § 29a)¹⁹ nebo zákona č. 298/1990 Sb., což by vyřešilo stávající diskriminaci církevních právnických osob.

Metoda restituce

Ustanovení § 29 zákona o půdě je co se týče způsobu provedení restituce církevního majetku málo určité, předpokládá její řešení zvláštními zákony. S jinými možnými metodami, např. mezinárodní smlouvou uzavřenou mezi státem a Svatým stolcem, která byla použita např. v Maďarsku nebo Chorvatsku, není počítáno.

Otevřen zůstává použitý způsob – možné je tedy provést jak restituci naturální (obecný nebo výčtový zákon), tak relutární, popř. kombinaci obou.²⁰ Zdá se, že z věcného hlediska je zákonu o půdě bližší naturální restituce (k této myšlence se ve svém nálezu Pl. ÚS 9/2007 ze dne 1. 7. 2010 přiklání také Ústavní soud ČR),²¹ to ovšem nevylučuje jiné varianty. Protože ustanovení § 29 zákona o půdě mluví o způsobu řešení v množném čísle („zákonech“), je nepochybně možné otázku majetkoprávního vypořádání mezi státem na straně jedné a církvemi, náboženskými společnostmi, řády a kongregacemi na straně druhé řešit postupně, např. v 1. fázi částečná naturální restituce a v 2. fázi finanční vyrovnání apod.

Převody blokováného majetku

Že „blokační paragraf“ vylučuje převádět historický majetek církví, náboženských společností, řádů a kongregací do vlastnictví jiných osob se zdá být celkem jasné. Ustanovení § 29 zákona o půdě lze jednoznačně zařadit do kategorie právních norem

¹⁹ Příslušné ustanovení by mělo mít tuto nebo podobnou podobu:

„Ustanovením § 29 není dotčeno právo církví, náboženských společností, řádů a kongregací na soudní a jinou právní ochranu proti tomu, kdo drží majetek, který vlastnily ke dni 25. února 1948.“

²⁰ Srov. VALEŠ, Václav, *Vyrovnání s majetkovými křivdami spáchanými na církvích v době komunistické totality v nových zemích EU se zaměřením na odlišnosti v právní úpravě jednotlivých zemí*, in: KRÍŽ, Jakub (ed.), *Náboženství a veřejná moc v zemích Evropské unie*, Sborník textů z konference, Praha, Ministerstvo kultury, 2009, s. 4–5.

²¹ Ústavní soud ČR, sp. zn. Pl. 9/2007 ze dne 1.7.2010, odst. 40:

„Ačkoliv v obecné rovině je věcí zákonodárce, jak bude při nápravě křivd postupovat a které prostředky zvolí (v teoretické rovině je myslitelná restituce naturální či relutární – resp. kombinace těchto prostředků), je právě naturální restituce i s ohledem na dosavadní „restituční zákonodárství“, příp. při ochraně jiných základních práv a svobod, metodou primární.“

restitučního a privatizačního charakteru, které omezují smluvní volnost účastníků.²² Případný „převod“ do vlastnictví třetích osob by svým obsahem i účelem odporoval zákonu a jako takový by byl v souladu s ustanovením § 39 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, absolutně neplatný.

Je však na místě otázka, kdo by žalobu na určení neplatnosti právního úkonu podával. Pochopitelně by to mohli být účastníci předmětné smlouvy, ať již jde o smlouvu kupní, darovací, směnnou, o bezúplatném převodu nemovitostí nebo jinou. Proč by tyto subjekty tak měly činit, když by to pro obě strany bylo výhodné? Převodcem by v daném případě byl ve většině případů stát nebo územně samosprávné celky, které by převodem sledovaly svůj vlastní prospěch. Stejnou motivaci lze důvodně předpokládat i u nabyvatele.

Na základě ustanovení § 42 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, může návrh na zahájení občanského soudního řízení o neplatnost smlouvy o převodu vlastnictví podat v případech, kdy při jejím uzavírání nebyla respektována ustanovení omezující volnost jejich účastníků, také místně příslušné státní zastupitelství. Problematický je ovšem zákonem použitý termín „může“, což státním zastupitelstvím otevírá až zbytečně velký prostor pro uvážení, zda se v dané věci angažovat. S tím, že na vyslovení neplatnosti má logicky zájem největší původní vlastník (církvní právnická osoba), žádný právní předpis nepočítá. Nejvyšší soud ČR je toho názoru, že tyto subjekty aktivně legitimovány k napadení platnosti předmětného právního úkonu pro nedostatek naléhavého právního zájmu nejsou.²³

Svým nálezením sp. zn. I. ÚS 2166/10 ze dne 22. 2. 2011 Ústavní soud ČR poprvé připustil prolomení blokáce církevního majetku u pozemku zastavěného stavbou, která je ve vlastnictví třetí osoby a která s tímto pozemkem tvoří neoddělitelný funkční celek.

V praxi však v některých případech dochází k obcházení § 29 zákona o půdě nebo k pokusům o to jinými způsoby. Jako záminku ke zmenšování objemu blo-

²² Srov. HOLUB, Milan, FIALA, Josef, BIČOVSKÝ, Jaroslav. *Občanský zákoník*. Poznámkové vydání s judikaturou a novou literaturou (včetně věcného rejstříku). Praha, Linde, 2002, s. 71.

²³ Nejvyšší soud ČR, sp. zn. 20 Cdo 1866/2000: „Na základě tvrzení, že je původním vlastníkem majetku, který podle § 29 zákona č. 229/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, nelze převádět do vlastnictví jiným osobám do přijetí zákonů o tomto majetku, se žalobce nemůže úspěšně domáhat určení neplatnosti smlouvy o převodu takového majetku.“

kovaného církevního majetku využívají orgány státu pozemkové úpravy a rekonstrukce přidělů prováděné na základě zákona č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech, ve znění pozdějších předpisů,²⁴ vynětí blokováných pozemků ze zemědělského nebo lesního půdního fondu, soudní smír apod.

Specifická situace nastává, pokud by stát (územně samosprávný celek zřejmě v daleko menší míře) hodlal po splnění příslušných zákonných podmínek provést úplatný nebo bezúplatný převod historického církevního majetku na původního vlastníka, např. na základě ustanovení § 22 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku ČR a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů, zejména proto, že tento způsob by byl hospodárnější než ponechání věci ve vlastnictví státu. Doslovný výklad ustanovení § 29 zákona o půdě by zřejmě byl velice striktní a k takovému postupu by se stavěl negativně. S tímto stanoviskem však není možné souhlasit, neboť je v rozporu s účelem a smyslem ustanovení § 29 zákona o půdě. Tím je beze sporu ochrana majetkových práv církevních právnických osob a dořešení majetkoprávního narovnání státu s církvemi a náboženskými společnostmi, resp. jimi zřizovanými právnickými osobami.

Závěr

Jak již bylo naznačeno výše, (zřejmě) zákonodárce nepočítal v roce 1991, že ustanovení § 29 zákona o půdě by mohlo být konfliktní. Mělo totiž pouze překlenout určité krátké časové období, v němž mělo dojít k vyřešení otázky restituace církevního majetku (a snad také i systému financování církví a náboženských společností) v tehdejší ČSFR, v důsledku čehož by „blokační paragraf“ ztratil smysl nebo byl zrušen. Tomu odpovídalo i jeho znění, které beze sporu nese znaky provizoria. To nemusí být samo o sobě negativní konstatování. Když byl roku 1949 vyhlášen v americké, britské a francouzské okupační zóně Německa tzv. „Základní zákon“, počítalo se s tím, že bude v dohledné době nahrazen klasickou ústavou.²⁵ Dodnes k tomu nedošlo a není k tomu důvod. Bohužel ustanovení § 29 zákona o půdě kvality německého „Základního zákona“ z roku 1949 zdaleka nemá a plynutí času

²⁴ Tímto postupem se v současnosti snaží Pozemkový úřad pro Prahu-západ zmenšit parcelu č. PK 80/1 v k. ú. Hradištko pod Medníkem o rozloze 227.668 m², jejíž historickým vlastníkem je církevní právnická osoba, na parcelu č. 80/1 o výměře 136.124 m², přičemž oddělené pozemky jeho rozhodnutím přejdou do vlastnictví třetích osob.

²⁵ Srov. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland, Art. 146.

jen odhaluje jeho další slabé stránky. Blokace historického církevního majetku se přitom netýká pouze církví, náboženských řádů a kongregací, ale – a to v některých případech značně – znemožňuje rozvoj celé řady obcí.

Problémy s ustanovením § 29 zákona o půdě nebudou odstraněny dříve, než český zákonodárce nalezne vůli nějakým způsobem, pokud možno akceptovatelným jak pro stát, tak pro církve a náboženské společnosti, dořešit otázku majetkoprávního narovnání mezi těmito subjekty. Nebude to snadné, v průzkumech veřejného mínění to žádné politické straně, zastoupené v Parlamentu ČR, sympatie české veřejnosti nepřinese.

Resumé

Článek je věnován ustanovení § 29 zákona o půdě (č. 229/1991 Sb.), jehož účelem je blokace historického církevního majetku do doby přijetí zákonů o tomto majetku. Stručně popisuje historické souvislosti (převzetí církevního majetku státem po roce 1948, výčtové zákony z let 1990–1991), podrobněji pak s využitím judikatury Ústavního a Nejvyššího soudu České republiky problematiku okruhu oprávněných osob, legitimního očekávání církví a ochrany jejich majetkových nároků, metod restituce a důsledků převodu (přechodu) vlastnického práva na třetí osoby.

Summary

Reflection on the “Blocking Provision”. On the 20th Anniversary of the Effective Date of Section 29 of Law No. 229/1991 Coll. on Property Relations Concerning Land and Other Agricultural Property

The article discusses Section 29 of the law on land (No. 229/1991 Coll.), which aims to limit disposal of historical church property until new laws concerning the property are adopted. The author briefly explains the historical circumstances (the seizing of church property by the state after 1948 and the enumerative laws from 1990–1991), and in greater detail – based on decisions of the Constitutional and Supreme Courts of the Czech Republic – discusses issues of eligible persons, the legitimate expectations of churches and the protection of their property claims, restitution methods, and the effects of transfers of property rights to third persons.

Zusammenfassung

Nachdenken über „Blockierungsparagraph“. Zum 20. Jubiläum des Inkrafttretens der Bestimmung des § 29 des Gesetzes Nr. 229/1991 Sb. betreffend die Regelung der Eigentumsverhältnisse zum landwirtschaftlichen Boden und zum anderen landwirtschaftlichen Gut

Artikel befasst sich mit der Bestimmung des § 29 des Bodengesetzes (Nr. 229/1991 Sb.), dessen Zweck die Blockierung des historischen Kirchenvermögens bis zur Annahme der Gesetze betreffend dieses Vermögen ist. Kurz und bündig werden die historischen Zusammenhänge beschrieben (z.B. die Übernahme des Kirchenvermögens durch Staat nach 1948, die Gesetze aus den Jahren 1990–1991 mit den Listen des zurückzugebenden Vermögens); ferner wird anhand der Rechtsprechung des Verfassungsgerichts und des Obersten Gerichts der Tschechischen Republik die Problematik der berechtigten Personen, der legitimen Erwartung der Kirchen und des Schutzes deren Vermögensansprüchen, der Restitutionsmethoden, und der Konsequenzen der Übertragung (des Übergangs) der Eigentumsrechte auf Dritte geschildert.

Riassunto

La riflessione sul “articolo di blocco”. In occasione del 20° anniversario dall’entrata in vigore del § 29 legge n. 229/1991 Sb. (Coll.) sulla modifica dei rapporti di proprietà di terreni e d’altra proprietà agricola

L’articolo è dedicato all’articolo 29 della legge sul terreno (n. 229/1991 Sb.), il cui scopo è bloccare la proprietà storica delle chiese fino al momento della promulgazione di una nuova legge su questa proprietà. In riassunto descrive i rapporti storici, per. es. la presa di possesso dei beni dallo Stato dopo il 1948, le leggi elencanti degli anni 1990–1991), poi l’aspettativa legittima delle Chiese e la protezione delle pretese patrimoniali, i modi di restituzione e le conseguenze della disposizione (successione) del diritto di proprietà ai terzi.

O autorovi

JUDr. Mgr. Václav Valeš, Ph. D., je absolventem Právnické fakulty Západočeské univerzity v Plzni (na jejíž katedře právních dějin v současnosti působí) a Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Ve své vědecké a pedagogické práci se věnuje především problematice právního postavení církvi a náboženských společností. Je autorem učebnice „Konfesní právo – průvodce studiím“ (2008) a monografie „Restituce církevního majetku v České republice po roce 1989“ (2009).

JUDr. Mgr. Václav Valeš, Ph. D., is a graduate of the Law School of the West Bohemian University in Pilsen, where he is currently a member of the Legal History Department, and the Catholic Theological School of Charles University in Prague. In his academic and pedagogical career he focuses on the problems of the legal status of churches and religious societies. He authored the textbook “State Law on Churches and Religious Societies – A Study Guide” (2008) and a monograph “Restitutions of Church Property in the Czech Republic since 1989” (2009).

JUDr. Mgr. Václav Valeš, Ph. D., absolvierte Juristische Fakultät der Westböhmi-schen Universität in Pilsen (wo er zur Zeit auf dem Lehrstuhl der Rechtsgeschichte tätig ist) und Katholische Theologische Fakultät der Karlsuniversität in Prag. In seiner wissenschaftlichen und pädagogischen Tätigkeit widmet er sich vor allem der Problematik der rechtlichen Stellung der Kirchen und Religionsgesellschaften. Er ist Autor des Lehrbuchs „Staatskirchenrecht – Handbuch des Studiums“ (2008) und der Monographie „Restitutionen des Kirchenvermögens in der Tschechischen Republik nach 1989“ (2009).

JUDr. Mgr. Václav Valeš, Ph. D., si è laureato alla Facoltà di Giurisprudenza della Università della Boemia Occidentale a Plzeň alla cui cattedra della storia di diritto attualmente insegna e alla Facoltà di Teologia Cattolica a Praga. Nelle sue attività scientifiche e pedagogiche si dedica soprattutto alla problematica della posizione legale delle Chiese ed Enti religiosi. E' autore del libro di testo „Il diritto ecclesiastico dello Stato - la guida per lo studio“ (2008) e della monografia „La restituzione dei beni ecclesiastici nella Repubblica Ceca dopo l'anno 1989“ (2009).

Ulrich Zasius (1461–1535), znalec římského a obhájce kanonického práva

Radim Seltenreich

„ ... ještě jsem v Německu neviděl nic, co bych obdivoval více než charakter Ulricha Zasia. Je ušlechtilost sama, nejen vůči svým přátelům. Tělesně stárne, ale jinak lze stěží uvěřit, jak je duševně ještě zcela svěží, jeho síla úsudku a paměť v žádném směru neutrpěly. ... K tomu přidejme vpravdě křesťanskou čistotu ... tento muž zasluhuje nesmrtelnost.“¹

ERASMUS ROTTERDAMSKÝ

Výše uvedené věty napsal Erasmus Rotterdamský v dopise z roku 1529 adresovaném Wilibaldu Pirckheimerovi. A dodejme, že se v žádném případě nejednalo o konvenční zdvořilostní chválu, nýbrž o výraz upřímného přesvědčení vzniklého z dlouholetého přátelství nejpřednějšího představitele evropského humanismu právě s Ulrichem Zasiem. Není třeba přitom ani skrývat, že první setkání obou mužů v roce 1518 provázela určitá počáteční nedůvěra. Sám Erasmus později Zasiovi píše – „ ... nepoznal jsem Tvou pravou velikost. Očekával jsem, že najdu právníka, sice vynikajícího a obdivuhodného, přece však jen pouhého právníka“.²

Právě uvedené tak i velmi dobře odkazuje k tomu, co v této době nebylo nikterak neobvyklé. Právník se netěší obecně dobré pověsti a setkává se stran výkonu své profese s různými – a nezdědka oprávněnými – předsudky. Jeden z nich se tak týká i určitého omezeného rozhledu příslušníků této profese, kteří příliš často podléhají pokušení uvěřit, že svět jejich spisů je světem zcela postačujícím a jedinečným opravdovým. Erasmus tak Zasia chválí, neboť dle něj je tento ve své specificky vymezené profesi samozřejmě vynikající, zároveň však její z definice úzký rozměr i přesahuje.

¹ WOLF, Erik, *Grosse Rechtsdenker der deutschen Geistesgeschichte*, Tübingen, 1963, s. 86–87.

² Tamtéž, s. 60.

Doposud řečené by nás však nemělo mást v tom směru, že Zasius byl především právník, a to právník zcela mimořádný, jehož velikost však mimo jiné tkvěla i v tom, že si byl vědom omezení svého povolání, přičemž navíc ale důsledně usiloval o „pravdu práva“. V následujícím bychom si tak měli přiblížit život a dílo této mimořádné postavy německé jurisprudence „na přelomu epoch“, která sice působila převážně v lokálně omezeném rámci, zároveň však i inspirovala nemalou část evropských právníků k podnětnému promýšlení nově pojímané právní vědy.

Život a dílo

Ulrich Zasius se narodil roku 1461 v Kostnici, kde následně strávil i své mládí. Ve věku svých dvaceti let pak začíná studovat na nedávno založené univerzitě v Tübingen, kde se v rámci artistické fakulty věnoval kromě předepsaných kurzů už také studiu kanonistiky. To se mu ostatně už velmi záhy hodí, neboť po nabytí bakalářské hodnosti v „artes liberales“ se vrací do rodné Kostnice, aby zde nejprve působil jako notář a písař u církevního soudu, a následně se dokonce stal představeným místní biskupské kanceláře.

Vzhledem k tomu, že v Kostnici ale vyznívají nakonec naprázdno jeho snahy o získání úřadu městského písaře (tento úřad Zasius zastává v letech 1489–1494 na švýcarském území v Baden im Aargau), rozhoduje se Zasius vyhovět nabídce magistrátu z jihoněmeckého Freiburgu a tento úřad zde přijmout. Jak se nakonec ukazuje, Zasius spojuje svůj osud s tímto městem vlastně už natrvalo, přičemž Freiburg tak získává služby jednoho z nejvýznamnějších měšťanů v celé své dlouhé historii.

Freiburg sám je přitom v této době velmi zajímavým místem, za což vděčí v neposlední řadě i skutečnosti, že zde byla roku 1457 založena univerzita, která v krátké době nabyla poměrně značné proslulosti, takže zde působili dokonce slavní zahraniční učitelé. Pod vlivem této inspirativní atmosféry se tak Zasius roku 1496 vzdává výkonu úřadu městského písaře a přebírá vedení výuky latiny na především pro tento účel zřízené škole. O tři roky později se konečně sám imatrikuluje na místní právnické fakultě, kde jej v kanonistice vzdělává především Ulrich Krafft, v římském právu pak z Milána pocházející Paolo Cittadino, který byl sám žákem předního italského komentátora Jasona de Mayno. Už roku 1501 je tak Zasius v poměrně pozdním věku 40 let promován jako „doctor legum“.

Tím ovšem jeho sepětí s freiburgskou právnickou fakultou nekončí – právě naopak. V podstatě hned po své promoci zde v duchu dobově chápaného huma-

nismu má lekce poezie a rétoriky pro místní studenty práv, později zde začíná přednášet Gaiovy Institute. Konečně poté, co se jeho učitel Cittadino vzdává své učitelské profese, je Zasiovi roku 1506 přiznána „Lectura ordinaria legum“. Jako univerzitní a městský syndikus je pak navíc často v rámci své agendy spjat i s městskými záležitostmi.³

A s městem Freiburg je pak spojeno i Zasiovo bez nadsázky „životní dílo“, které spočívá v reformaci místního městského práva. „Nüwe Statrechten und Statuten der loblichen Stadt Fryburg im Pryßgow gelegen“ vstoupily v platnost k 1. 1. 1520, přičemž lze říci, že Zasius toto dílo v každé fázi jeho vzniku rozhodující měrou ovlivnil. O tom, jak důkladná byla tato jeho práce, svědčí i okolnost, že Zasius se začal novým uspořádáním městského práva ve Freiburgu zabývat už roku 1502, přičemž se při této své „zákonodárné činnosti“ mohl opřít zejména o místní soudcovskou tradici.

V konečném výsledku tak dochází k příkladnému propojení domácího a římsko-kanonického práva, které se i po technické stránce vyznačuje mimořádnou jasností a přehledností. To vše je pak zapotřebí vidět i v dobovém kontextu, neboť podobné reformace městského práva, kterými tedy rozumíme především novou a přehlednější úpravu středověkých městských právních pramenů, proběhly na německé půdě dříve již v Norimberku (1479), Wormsu (1498) a Frankfurtu nad Mohanem (1509). Žádná z těchto ani následujících reformací však nedosahuje kvalit Zasiova zpracování, které pak navíc působí jako vzor zejména v jihoněmecké a švýcarské oblasti (a to v mnohém směru i pro reformace práva zemského).⁴

Daleko kontroverznější je naopak Zasioův spis „De Iudaeis parvulis baptizandis“, v němž se roku 1508 vyjadřuje k tehdy sporné otázce přípustnosti křtu židovských dětí proti vůli rodičů. Konkrétním podnětem byl přitom případ Žida, který byl ve Freiburgu v době válečného konfliktu zadržen a následně propuštěn, aby si mohl opatřit peníze na výkupné, přičemž jako rukojmí zde zanechal svého syna, který byl v mezidobí pokřtěn místním farářem a nesměl se tak již dle kanonického práva vrátit k svému otci.

³ KLEINHEYER, Gerd, SCHRÖDER, Jan, *Deutsche Juristen aus fünf Jahrhunderten*, Heidelberg, 1983, s. 313–316.

⁴ THIEME, Hans Erich, *Ideengeschichte und Rechtsgeschichte*, Frankfurt nad Mohanem, 1974, s. 568–580.

Zasius v této situaci, v níž se příkladně prolínají teologické a právnícké aspekty, obhajuje právní přípustnost takového křtu, přičemž odmítá v té době převažující stanovisko sv. Tomáše Akvinského, že „do služeb Páně nelze nutit“ a přiklání se naopak k postoji, který v minulosti zaujal Duns Scotus, podle nějž se „nižší“ musí podřídít „vyššímu“ a v případě dětí je tak „Boží nárok“ nadřazen oprávnění rodičů. V ryze právním pojetí jsou pak Židé navíc dle Zasia „císařskými otroky komory“, a nemusí se vůči nim tudíž zachovávat ani principy „smluvní věrnosti“.

Ve výsledku je tak přípustné, aby v zájmu získání věčné blaženosti dítěte byla rodičům odejmuta jejich pravomoc nad ním. Zasius tak v tomto případě bohužel dal ve svém stanovisku zaznít odporu vůči Židům, který se v 16. století stával v Evropě stále běžnějším. Nezapomeňme v této souvislosti naopak na Johanna Reuchlina, který v téže době odmítá, aby Židům byly jejich spisy páleny, a zdůrazňuje, že Židé jsou poddanými Svaté říše římské, proti nimž lze postupovat jen na stejné právní bázi jako vůči komukoliv jinému.⁵

Ani tímto se pak Zasiovo životní dílo nevyčerpává. Zapomenout zejména nesmíme na jeho spisy o římském právu, jakož i na obsáhlou poradenskou činnost a četné právnícké posudky, které v této souvislosti sepsal. Stejně tak byl tento proslulý znalec Digest ceněn pro svou přednáškovou činnost, když studenti ctili zejména jeho výmluvnost a schopnost přehledného podání probírané látky. Životní běh Ulricha Zasia, otce devíti dětí ze dvou manželství, se uzavřel roku 1535, kdy po krátké nemoci umírá ve Freiburgu.

Kontext a význam

Chceme-li plně pochopit význam Zasiova působení a mimořádného vlivu, který měl na své současníky, musíme si nejprve uvědomit, jaká byla situace právní vědy v době jeho života. V základním vymezení je tak třeba připomenout, že je to doba „krize práva“ vyvolaná zejména dlouhou nadvládou středověkých římskoprávních škol glosátorů a komentátorů. Právě tato vláda totiž ve svém důsledku vede právo do určité metodické izolace, která v době nastupujícího humanismu o to více kontrastuje s živým myšlenkovým kvasem, kterým se vyznačuje dění v oblasti filozofie a teologie.

⁵ KISCH, Guido, *Zasius und Reuchlin*, Kostnice, 1961, s. 37–45.

K tomu navíc přistupuje i pocit, že právo opustilo své sepětí s myšlenkou spravedlnosti a že „bartolovské vychytralosti“ naopak mají vést především k tomu, aby lidé byli o své „spravedlivé nároky“ okradeni. Tento pocit přitom nerezonuje jen mezi vzdělanci, ale také mezi prostými lidmi, u nichž tak narůstá zejména nedůvěra k cizímu římskému právu. Není tak ani divu, že se za této situace v celé Evropě objevují i vzdělání právníci, kteří se snaží římské právo rehabilitovat. Mezi ty nejvýznamnější pak patří zejména Ital Alciatus, Francouz Budaeus a konečně i Němec Ulrich Zasius, který je už za svého života uctíván jako „obnovitel římského práva“.

Zasius je přitom významný především v tom, že na rozdíl od obou nejdříve jmenovaných představuje i ve své snaze o reformu římského práva plnokrevného praktika, kterému nejde ani tak o zásadní popření dosavadního právního vývoje, jako o zprostředkující přístup, který by při zachování dosavadních kladů odstranil četné záporné a zpřístupnil římské právo lepšímu praktickému použití. S jistou nadsázkou tak lze říci, že Zasius hlavně usiloval o přizpůsobení práva „dobovým poměrům“ a přenesení humanistického životního pocitu do právního myšlení, to vše ve snaze, aby se obnovila „*veritas iuris*“ a právo neztratilo možnost působit na budoucí vývoj.

Zcela konkrétně tak Zasius sice zdůrazňuje nutnost návratu k původním právním pramenům, jejichž smysl slepé následování odkazu glosátorů a komentátorů zatemnilo, na druhé straně však zcela neodvrhuje ani jejich přínos. „Návrat k pramenům“ mu rozhodně není samoúčelem a „filologickou hrou“, ale způsobem, jak zpřesnit a obohatit fungování právní praxe a jak postavit vzdělávání budoucích adeptů práva na pevnější a čitelnější základy.⁶

Nezajímavé přitom nejsou ani jeho politické názory. Vyplývá z nich, že Zasius upřednostňoval korporativní uspořádání společnosti, když zejména vyzvedával autonomii říšských měst, na jejichž rady nahlížel jako na svébytné zákonodárné orgány, přičemž nemalý význam přisuzoval i neomezenému rozsahu městského soudnictví. Odtud pak pramenil také jeho obdiv k antickým městským státům, když pozitivně hodnotil i vývoj v nedalekých švýcarských kantonech. Právě uvedené však Zasia zároveň nikterak nebrzdilo ani v jeho obdivu k císaři Maxmiliánovi I., který jej roku 1508 jmenoval do hodnosti „*Consiliarius imperialis*“. Tuto svou úctu pak vyjádřil roku 1519 po císařově smrti ve své „smuteční řeči“, v níž vychválil

⁶ WOLF, Erik, *Grosse Rechtsdenker der deutschen Rechtsgeschichte*, s. 68–73.

panovníkovy rytířské ctnosti, přičemž neopomenul zmínit ani péči, kterou věnoval *ius civile*.⁷ Zasiovu právnickou všestrannost pak dokládá i jeho soustavné mnohaleté zabývání se problematikou lenního práva, v souvislosti s níž se logicky obsáhle věnoval také německým právním pramenům.

Při pohledu na časové určení Zasiova života je zřejmé, že závěr svého života prožil ve velmi bouřlivém období počátků německé reformace a že se dost dobře (už s ohledem na pozici, kterou zastával) nemohl s tímto fenoménem nevyrovnat. Zde tak dodejme, že se u Zasia počáteční obdiv k Martinu Lutherovi už záhy proměňuje v neskrývané odmítání, které v neposlední řadě souvisí i s tím, že se nemůže ztotožnit s jeho postojem ke kanonickému právu. Zasius je přesvědčen o nutnosti jeho zachování v existující podobě a tento svůj názor roku 1520 Lutherovi i písemně sděluje. Ani jeho obhajoba kanonického práva však nemůže v pohnutých dobách zabránit tomu, aby katolická církev posmrtně vydávání Zasiových spisů nezakázala.⁸

Závěrem

Máme-li tedy stručně shrnout život a dílo Ulricha Zasia v kontextu doby, kterou mu osud vyměřil, vystupuje do popředí především jeho neúnavná učitelská činnost zaměřená na pozvednutí v době humanismu tolik kritizované právní vědy, přičemž k Zasiově cti je jistě možné uvést, že se mu nejednalo o samoučelné a od reality odtržené „zlepšování práva“, ale o zlepšení každodenní právní praxe. Zastírat přitom nelze ani jisté stíny v jeho životě, jak to dokládá zejména jeho dobově tendenční spis vztahující se k otázkám křtu židovských dětí. Celkově je však Zasius nepochybně příkladem člověka, který beze zbytku naplnil své profesní poslání právníka, přičemž ale ani díky šíři svých životních zájmů neopomněl, že – ve vyjádření jím nakonec odsuzovaného Martina Luthera – „*právník je ubohým tvorem, je-li pouze právníkem*“.

Resumé

Autor se ve svém příspěvku zabývá životem a dílem Ulricha Zasia (1461–1535), který proslul především jako „obnovitel římského práva“. Tím se pak rozumí zejména ta skutečnost, že Zasius se pokouší vyvést římské právo z metodické izolace, přičemž hlásá návrat

⁷ THIEME, Hans Erich, *Ideengeschichte und Rechtsgeschichte*, s. 531–542.

⁸ WOLF, Erik, *Grosse Rechtsdenker der deutschen Rechtsgeschichte*, s. 79–82.

k původním pramenům. Jejich samotné využití má být ale striktně podřízeno potřebám právní praxe. Dále si autor především všímá Zasiovy obhajoby kanonického práva v údobí počínající se německé reformace a jeho postoje ke křtu židovských dětí.

Summary

Ulrich Zasius (1461–1535) – An Expert in Roman Law and a Defender of Canon Law

The author discusses the life and work of Ulrich Zasius (1461–1535), who is known primarily as the “restorer of Roman law” because of his desire to guide Roman law out of its methodical isolation and his support for returning to original sources. The use of original sources should be strictly guided by the needs of legal practice. The author also describes Zasius’s defense of canon law in the period starting with the German Reformation, and his opinion about baptizing Jewish children.

Zusammenfassung

Ulrich Zasius (1461–1535) – Kenner des Römischen und Verteidiger des kanonischen Rechts

Autor befasst sich in seinem Beitrag mit Leben und Werk des Ulrich Zasius (1461–1535), der vor allem als „Erneuerer des Römischen Rechts“ berühmt wurde. Damit wird verstanden, dass er sich um einen Ausweg des Römischen Rechts aus der methodischen Isolierung bemühte, wobei er die Ansicht „Zurück zu den Quellen“ vertrat. Die Ausnützung der Quellen solle aber strikt dem Bedarf der Praxis dienen. Ferner wird Zasius Verteidigung des kanonischen Rechts in der Zeit der beginnenden deutschen Reformation, als auch seine Stellung zur Taufe der jüdischen Kinder geschildert.

Riassunto

Ulrich Zasius (1461–1535) – perito del diritto romano e difensore del diritto canonico

L'autore si occupa nel suo contributo della vita ed opera di Ulrich Zasius (1461–1535) che si è rinomato soprattutto come “il rinnovatore del diritto romano”. Il Zasius cercò di condurre il diritto romano fuori dall'isolamento metodologico propagando il ritorno alle fonti originali. Il loro uso deve essere strettamente sottomesso al bisogno della pratica legale. Poi l'autore rende nota la difesa del diritto canonico, presentata dal Zasius, agli inizi del periodo di riforma e i suoi atteggiamenti al battesimo di bambini ebrei.

O autorovi

Doc. JUDr. Radim Seltenreich působí na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, kde se věnuje hlavně problematice vývoje velkých právních systémů euroatlantické civilizace, tedy dějinám evropského kontinentálního a angloamerického práva.

Doc. JUDr. Radim Seltenreich lectures at the Law School of Charles University in Prague, where he specializes in the developments of the major legal systems of euro-Atlantic civilization – the history of European continental and Anglo-American law.

Univ. Doz. JUDr. Radim Seltenreich ist an der Juristischen Fakultät der Karlsuniversität tätig, wo er sich der Entwicklung der Hauptssysteme des Rechts im Rahmen der euroatlantischen Zivilisation, d.h. der Geschichte des europäischen kontinentalen und angloamerikanischen Rechts, widmet.

Doc. JUDr. Radim Seltenreich è impiegato alla Facoltà di Giurisprudenza della Università Carolina dove si dedica soprattutto alla problematica dello sviluppo di grandi sistemi di diritto della civiltà euroatlantica, cioè alla storia di diritto di Europa continentale e di diritto angloamericano.

DOHODA

o účasti osob vykonávajících duchovenskou službu na systému poskytování posttraumatické intervenční péče (dále jen „dohoda“)

Účastníci:

Ministerstvo vnitra
se sídlem v Praze 7, Nad Štolou 3,
zastoupené Janem KUBICE, ministrem vnitra,

a

1. Ekumenická rada církví
se sídlem v Praze 10, Donská 370/5,
zastoupená Mgr. Joelem RUMLEM, předsedou,

2. Česká biskupská konference
se sídlem v Praze 6, Thákurova 3,
zastoupená arcibiskupem pražským Mons. Dominikem DUKOU OP, předsedou
(dále jen „církevní smluvní strana“),

uzavírají tuto dohodu:

Článek 1

Účel dohody

Účelem dohody je upravit poskytování posttraumatické intervenční péče (dále jen „intervenční péče“)

1. příslušníkům Policie České republiky a Hasičského záchranného sboru České republiky,
2. zaměstnancům Policie České republiky a Ministerstva vnitra, jejich rodinným příslušníkům, osobám blízkým a
3. osobám z řad veřejnosti, tj. obětem mimořádných událostí nebo trestných činů (dále jen „klient“),
osobami, které vykonávají duchovenskou činnost.

Článek 2

Dohoda byla zveřejněna ve Věstníku Ministerstva vnitra, částka 106/2011.

Poskytování intervenční péče

(1) Církevní smluvní strana se touto dohodou zavazuje zajistit bezúplatné poskytování duchovenských služeb v rámci systému intervenční péče v Policii České republiky (dále jen „policie“) podle zákona č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech), ve znění pozdějších předpisů.

(2) Církevní smluvní strana určí pro jednání s koordinátory intervenčních týmů a služebními funkcionáři policie zmocněnce, kteří budou realizovat vzájemný osobní a písemný styk související s intervenční péčí u útvarů policie.

(3) Intervenční péči mohou poskytovat jen osoby, které jsou pověřeny jednotlivými církvemi zastoupenými církevní smluvní stranou (dále jen „pověřená osoba“), jako členové intervenčních týmů zřízených u krajských ředitelství policie a krajského ředitelství policie hlavního města Prahy a u Policejního prezidia České republiky, pro klienty uvedené v čl. 1.

(4) Pověřené osoby poskytují intervenční péči jako službu bezplatnou, v souladu s touto dohodou a závazným pokynem policejního prezidenta č. 21/2009, o posttraumatické intervenční péči a anonymní telefonní lince pomoci v krizi, ve znění závazného pokynu policejního prezidenta č. 79/2010 (dále jen „závazný pokyn“).

Článek 3

Pověření k činnosti

(1) Pověřená osoba prokazuje svoje oprávnění k zařazení do týmu písemným dokladem, který předloží koordinátorovi týmu.

(2) V písemném dokladu musí být uvedeno jméno(a) a příjmení pověřené osoby, její rodné číslo, adresa místa trvalého pobytu, údaj o tom, kým byla pověřena, datum nabytí účinnosti pověření a doba jeho platnosti.

(3) Koordinátor týmu seznámí služebního funkcionáře útvaru policie, u kterého je tým zřízen, s pověřenou osobou k členství v týmu. Při pověřování a odvolávání pověřené osoby budou respektovány kompetence smluvních stran.

(4) Koordinátor týmu seznámí pověřenou osobu, která je jmenována služebním funkcionářem do týmu, s obsahem této dohody, se závazným pokynem a poučí ji o povinnosti zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, které se při poskytování intervenční péče nebo v přímé souvislosti s ní dozví. O uvedeném seznámení

a poučení učiní koordinátor písemný záznam do evidence členů týmu, který pověřená osoba stvrdí svým podpisem. Zároveň jí vystaví průkaz o členství v týmu (dále jen „průkaz“).

(5) Pověřená osoba může být z účasti v týmu odvolána církevní smluvní stranou nebo vyřazena z týmu služebním funkcionářem na návrh koordinátora anebo uvolněna, když o to sama požádá.

Článek 4

Práva a povinnosti pověřených osob

(1) Pověřená osoba je oprávněna vstupovat do objektů policie, v nichž poskytuje intervenční péči. Při vstupu do těchto objektů je povinna prokázat své oprávnění průkazem.

(2) Pověřená osoba se při poskytování intervenční péče řídí závazným pokynem a při pohybu v objektech policie respektuje pokyny policistů.

(3) Církevní smluvní strana zajistí uvolnění pověřené osoby k poskytnutí intervenční péče, jestliže klient o ni požádá.

(4) Jestliže klient požádá pověřenou osobu o poskytnutí intervenční péče v době jejího výkonu služby, je pověřená osoba oprávněna žádat koordinátora týmu o zajištění dopravy na místo poskytnutí intervenční péče.

(5) Pověřená osoba je povinna se účastnit odborné přípravy organizované v souladu s čl. 3 odst. 5 a čl. 5 odst. 10 závazného pokynu. Její náklady na účast (ubytování a stravu) hradí za pověřenou osobu policie, náklady na dopravu hradí církevní smluvní strana.

Článek 5

Ochrana zdraví a odpovědnost za škodu

(1) Bezpečnost a ochrana zdraví pověřených osob při poskytování intervenční péče je upravena právními předpisy.

(2) Odpovědnost za škodu způsobenou při poskytování intervenční péče pověřenou osobou klientovi nebo policií pověřené osobě se posuzuje podle obecných právních předpisů.

Článek 6

Závěrečná ustanovení

(1) Dohoda se uzavírá na dobu tří let a může být písemně prodloužena formou dodatku, jestliže se smluvní strany dohodnou. Tuto dohodu lze též vypovědět.

K podání výpovědi je oprávněn každý účastník dohody. Výpovědní doba je tři měsíce a začíná běžet ode dne, kdy je doručena všem účastníkům. Jestliže ji podá účastník církevní smluvní strany, zaniká jeho účast v dohodě, a podá-li ji Ministerstvo vnitra, ukončuje se dohoda.

(2) Dohoda je sepsána ve třech vyhotoveních, z nichž má každé platnost originálu. Každá ze stran obdrží jedno vyhotovení.

(3) Tato dohoda nabývá účinnosti dnem podpisu všech zúčastněných stran.

(4) Smluvní strany si dohodu přečetly, s jejím obsahem souhlasí a stvrzují ji svými podpisy.

V Praze dne 27. 09. 2011

za Ministerstvo vnitra

Jan KUBICE v. r.

V Praze dne 06. 10. 2011

za Ekumenickou radu církví

Mgr. Joel RUML v. r.

V Praze dne 04. 10. 2011

za Českou biskupskou konferenci

Mons. Dominik DUKA OP v. r.

Záboj Horák: Církev a české školství

Právní zajištění působení církví a náboženských společností ve školství na území českých zemí od roku 1918 do současnosti

Grada Publishing, a.s., Praha, 2011, 264 s., ISBN 978-80-247-3623-5.

Krom Slovníku církevního práva, který je předmětem jiné recenze v tomto čísle Revue církevního práva, vydalo nakladatelství Grada Publishing, a.s., v minulém roce rovněž další titul v oblasti církevního a konfesního práva.

Autor Záboj Horák se v publikaci pod názvem Církev a české školství věnuje tématu, které bylo až dosud v české konfesněprávní literatuře spíše opomíjeno, resp. traktováno pouze v rámci obecného výkladu. Je nasnadě, že toto opomíjení nebylo v relaci k významu, který školská činnost a další vzdělávací aktivity představují pro vnitřní život církví a jiných náboženských společností, jakož i pro jejich působení ve společnosti, tedy jako důležité součásti vztahu státu a církví. Lze proto jen vyzdvihnout, že se rozboru problematiky církevního vzdělávání ujal renomovaný odborník z katedry právních dějin Právnické fakulty Univerzity Karlovy, který historickoprávní reflexi může navíc doprovodit dobrou znalostí soudobého konfesního a kanonického práva.

Autor rozdělil publikaci do tří oddílů. První z nich je věnován církevnímu školství v užším smyslu slova, tedy školám a školským zařízením zřizovaným církvemi a náboženskými společnostmi. Výklad zahrnuje všechny typy škol od základních až po vyšší odborné školy. Druhý oddíl je věnován výuce náboženství ve škole kteréhokoli typu. Třetí oddíl je konečně věnován organizaci teologického vzdělávání na úrovni univerzitní, které v současnosti představuje činnost teologických fakult v rámci veřejných vysokých škol.

I když je autor ve svých vlastních závěrech více než uměřený a soustřeďuje se na objektivní rozbor situace v jednotlivých oblastech vzdělávacích aktivit církví a náboženských společností, samotné výše uvedené rozdělení textu a současně zahrnutí všech uvedených typů v rámci jediné publikace prozrazuje autorovo vnímání církevního školství, výuky náboženství ve škole i činnosti teologických fakult jako nedílných a vzájemně se doplňujících součástí v rámci širší odpovědnosti církví

a náboženských společností nejen vůči svým členům, ale i vůči celé společnosti, pokud jde o prohlubování obecně sdílených civilizačních hodnot.

Předmětem jednotlivých oddílů je rozbor situace v uvedených oblastech vzdělávacích aktivit církví a náboženských společností v diachronním pohledu. Formálně je přitom publikace vázána časovým omezením k roku 1918; s ohledem na recepci konfesního práva z Rakouska-Uherska je nicméně historický vývoj popisován až k době tzv. květnových zákonů z roku 1868, resp. i k dobám dřívějším, a to tam, kde to autor pokládá s ohledem na vystižení určité historické kontinuity za potřebné.

V rámci tohoto historicky pojatého výkladu, který nepochybně ústrojně spojuje moderní tradici se soudobým obnovením vzdělávacích aktivit církví a náboženských společností po roce 1989, se ohnisko autorovy pozornosti zaměřuje spíše na jevy právem regulované, než aby se omezovala výlučně či převážně na právní předpisy – jakkoli jsou samozřejmě v publikaci zmiňovány, případně i citována jednotlivá jejich ustanovení. Publikace je tak v nejlepší smyslu toho slova prací faktografickou, kdy autor uvádí řadu konkrétních informací o jednotlivých typech církevních škol, o způsobu výuky náboženství, o organizaci teologického vzdělání jak v rámci vlastních církevních institucí, tak v českých zemích specificky v rámci samostatných teologických fakult veřejných vysokých škol. Aniž bychom chtěli předjímat čtenářův zájem, jistě zajímavé jsou ve výše uvedeném ohledu pasáže věnované vývoji po roce 1989. Rozbor se také zdaleka neomezuje pouze na katolické školy a vzdělávací aktivity – na které by se jako na většinové náboženství mohla přirozeně soustředit autorova pozornost – ale stejnou měrou zahrnuje rovněž školy a školská zařízení zřizovaná nekatolickými vyznáními, včetně dlouhé tradice židovských škol – jejich význam evidentně překračuje hranice pouze početního zastoupení těchto vyznání na území českých zemí.

Vzhledem k výše uvedenému je tedy nasnadě uzavřít, že publikace Církve a české školství je z hlediska zpracovávané látky i z hlediska zvolené metody monografií v oboru právní historie i nově se rozvíjejícího konfesního práva nepominutelnou.

Stanislav Pšenička

Jiří Rajmund Tretera a Zábój Horák: Slovník církevního práva

Grada Publishing, a.s., Praha, 2011, 152 s., ISBN 978-80-247-3614-3.

Slovník církevního práva je vítaným dílem a cennou publikací. Některá hesla z oblasti církevního práva byla sice již dříve zpracována a publikována v různých právnických a teologických slovnících, či odborné literatuře, protože problematika církevního práva se vztahuje i k těmto disciplínám. Církevní právo je tam však zpravidla chápáno jako doprovodná tematika. Autoři tohoto slovníku nabízeli čtenářům *Revue církevního práva* postupně v letech 2005–2009 některá hesla z připravovaného díla. Nyní máme před sebou první původní specializovaný slovník církevního práva v českém jazyce.

Slovník je zaměřen především na současné církevní a konfesní právo, tedy na právo jednotlivých církví a náboženských společností a na státní právo církevní, které upravuje právní vztahy státu a církví a náboženských společností. Početně převažují hesla z oblasti kanonického práva katolické církve, jak to ostatně odpovídá roli, kterou kanonické právo katolické církve mělo po staletí v praktickém životě i na univerzitách v naší geografické oblasti. Slovník však nikterak neopomíná pojmy z církevního práva anglikánských, pravoslavných a protestantských církví. Uvádí zvláště ty, které upravují ústavy a správu těchto církví v českém prostředí ve spojení se zkušenostmi ze zemí původu těchto církví. Velmi vhodně slovník zapracovává také vlastní právní pojmy užívané v církvi československé husitské. Zařazením některých výrazů ze židovského a islámského práva slovník ukazuje na aktuální šíři práva církví a náboženských společností v českém jazykovém prostoru.

Jednotlivá hesla jsou vysvětlena zpravidla krátce a výstižně jednou nebo několika větami. Zcela výjimečně je jednomu heslu věnována více než jedna celá stránka (např. odluka církve a státu). Zpracování jednotlivých hesel není konfesně zaměřeno. Slovník nevychází z právní terminologie jedné církve, ke které by přiřazoval a přirovnával právní termíny jiných církví a náboženských společností, ale usiluje o věcný a kritický pohled, který bere ohled na vlastní

terminologii a chápání práva toho vyznání, kterého se daný termín především týká. V případě, že se pro tutéž, či podobnou věc v různých církvích a náboženských společnostech používá různých termínů, slovník přináší a vysvětluje tyto termíny komparativní metodou (např. modlitebna, farnost). V případě, že naopak jeden termín má různé významy v různých církvích, slovník uvádí postupně jednotlivá vysvětlení (např. jáhen, patriarcha, kongregace). Zařazeny jsou také některé teologické a liturgické pojmy (např. víra, svátost, myropomazání). U těchto pojmů jsou uvedeny především právní aspekty, aniž by se umenšoval jejich teologický obsah a význam.

V předmluvě autoři slovníku stručně seznamují čtenáře se záměrem slovníku, tj. s tím, co mohou ve slovníku hledat. Slovník zahrnuje termíny církevního práva církví a náboženských společností v České republice bez výlučného zaměření na kteroukoli z nich, či záměrně opomenutí některé z církví. Zároveň v předmluvě upozorňují, čím tento slovník není, že totiž záměrem díla nebylo vytvořit podrobný výkladový ani liturgický slovník. Slovník je uzavřen seznamem pramenů, tj. asi čtyřiceti děl, vydaných většinou v češtině. Čtenář může tyto prameny chápat jako pozvání k vlastnímu prohloubení, či rozšíření znalostí o církevním právu.

Slovník je zřetelně zpracován jako jeden celek a domnívám se, že tak přispěje k vytváření standardního a společného chápání církevněprávních pojmů jak v akademickém prostředí, tak i při uplatňování církevního práva v praxi. Důsledným zaměřením na církevněprávní obsahy jednotlivých termínů slovník směřuje ke kritickému rozlišování pojmů, zvláště v oblasti práva a liturgické, pastorální a systematické teologie. Slovník dále nabízí alespoň základní vhled do oboru církevního práva těm, kdo o něm snad ze životní praxe, nebo ze studia teologie, či práva, mají nějaké povšechné povědomí, ale zatím neměli příležitost se s tímto oborem seznámit prostřednictvím systematického, nezaujatého a kritického přemýšlení a studia. Slovník církevního práva bude jistě také velmi ceněnou pomůckou pro historiky, právníky, překladatele a další, kteří se ve své práci setkávají s církevněprávní tematikou a dosud byli odkázáni na cizojazyčné slovníky a komentáře.

Slovník církevního práva byl připraven nejen na slovo vzatými kanonisty, ale zároveň i odborníky v oblasti světského a konfesního práva, teologie a historie. Z výběru jednotlivých hesel i z jejich zpracování je zřejmá dlouholetá akademická i praktická zkušenost profesora Jiřího Rajmunda Tretery a mladšího kolegy

doktora Zábaje Horáka na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Slovník vydalo nakladatelství Grada Publishing, a.s. V tomto konkrétním spojení autorů a nakladatelství může být jistě spatřováno vzájemné obohacení. Respektování autoři slovníku získali podporu a příležitost k uveřejnění svého několikaletého díla a nakladatelský program prestižního nakladatelství byl rozšířen o další jedinečný a cenný titul. Oběma autorům i nakladatelství lze jen blahopřát.

Jiří Kašný

AKTUALITY

ČLENSKÝ BULLETIN SPOLEČNOSTI PRO CÍRKEVNÍ PRÁVO PRAHA – BRNO – OLOMOUC

je periodikum o rozsahu jedné až několika stran, které členové SPCP
dostávají
měsíčně elektronickou poštou.

Poskytuje
nejnovější informace z oborů církevního práva,

podává
podrobnější zprávy o dění ve Společnosti pro církevní právo,

upozorňuje
na připravované akce.

**Pokud někdo z členů SPCP dosud AKTUALITY
nedostává, prosíme, aby poslal svůj v současné době platný
e-mail na adresu spcp@prf.cuni.cz.**

Slavnostní zahájení činnosti Diecézního církevního soudu v Plzni

Mše svatá na zahájení soudního roku a posvěcení nových prostor diecézního soudu v Plzni se konaly v pondělí 17. 10. 2011. Bohoslužbě, které se zúčastnili zástupci Metropolitního církevního soudu v Praze a Diecézního církevního soudu v Hradci Králové, předsedal Mons. František Radkovský, biskup plzeňský. V homilii zdůraznil, že církevní soud má být místem naděje a povzbuzení pro ty, kdo tam přicházejí, ať už lze jejich situaci kanonicky řešit, nebo ne. Po mši svaté o. biskup vysvětlil nové prostory soudu, které se nacházejí v bývalém františkánském klášteře.

Diecézní církevní soud Diecéze plzeňské zřídil Mons. František Radkovský, biskup plzeňský, k 1. červenci 2009, po zániku Interdiecézního soudu v Praze. Soudci z plzeňské diecéze, kteří v Interdiecézním soudu působili, se stali jádrem nového soudu. V současnosti působí Diecézní církevní soud Diecéze plzeňské ve složení:

- Soudní vikář: Mons. ICLic. Vladimír Gajdušek
- Zástupce soudního vikáře: Mons. ThLic. ICLic. Karel Plavec, Th.D.
- Soudec: P. Dr. Jiří Majkov, IC.D
- Soudkyně, moderátorka soudní kanceláře: Mgr. Martina Vintrová, IC.D, OV
- Ochránce spravedlnosti: P. ICLic. Řehoř Pavel Urban OPraem.
- Obhájce svazku: P. ICLic. Ireneusz Figura
- Obhájce svazku: P. ICLic. Řehoř Pavel Urban OPraem.
- Notářka: Mgr. Hana Koudelková FMA
- Notářka: Pavla Anderlová
- Soudní znalec: Doc. ThDr. MUDr. Mgr. Jaroslav Max Kašparů, Ph.D.

Martina Vintrová

14. kongres Mezinárodní společnosti pro podporu studia kanonického práva, Varšava 2011

Mezinárodní společnost pro podporu studia kanonického práva (*Consociatio Internationalis Studio Iuris Canonici Promovendo*) pořádá pravidelně (nyní v třiletém intervalu) mezinárodní kongresy.

Letos se konal 14. mezinárodní kongres ve dnech 14.–18. září 2011, a to na půdě Fakulty kanonického práva Univerzity Stefana kard. Wyszyńskiego ve Varšavě. Jeho tématem bylo *Úloha administrativy v kanonickém právu (Administrative function in Canon Law)*.

První den (středa 14. 9.) byl věnován teologickým základům a historickému vývoji kanonického správního práva, hlavní referáty se věnovaly principům církevního správního práva (prof. Józef Krukowski, Katolicki Uniwersytet Lublin), církevní administrativě od Corpus Iuris Canonici do kodexu kanonického práva z r. 1917 (prof. Carlo Fantappiè, Università degli Studi di Urbino „Carlo Bo“, Itálie) a církevní administrativě po kodexu kanonického práva z r. 1917 (prof. Alejandro Bunge, Universidad Pontificia Católica Argentina).

Dopoledne druhého dne (čtvrtek 15. 9.) se konalo udělení čestného doktorátu kard. Péteru Erdő, arcibiskupovi ostříhomskému a primasovi maďarskému, významnému současnému kanonistovi. Odpoledne bylo věnováno způsobu výkonu administrativní moci, hlavní přednášky se zabývaly posláním administrativy a církevními úřady (prof. Salvatore Berlingò, Università di Messina, Itálie), řádné a zástupné správní moci (prof. Józef Wroceński, Uniwersytet kardynała Stefana Wyszyńskiego, Varšava) a výkonu církevní jurisdikce cestou delegace a speciálního pověření (prof. Bernard Haering, Ludwig-Maximilians-Universität v Mnichově).

Dopoledne třetího dne (pátek 16. 9.) se konala valná hromada *Consociatio Internationalis Studio Iuris Canonici Promovendo* spojená s konáním voleb jejího prezidenta i výkonné rady. Odpoledne bylo věnováno formám správní činnosti – správním aktům a správnímu řízení. Hlavní přednášky se zabývaly administrativními akty (prof. Francisca Pérez-Madrid, Universidad di Barcelona), správnímu řízení (prof. Olivier Echappé, Institut Catholique de Paris) a aplikací sankcí

administrativní cestou (prof. Damián Guillermo Astigueta, Pontificia Università Gregoriana, Řím).

Čtvrtý den (sobota 17. 9.) byl nejvíce naplněn přednáškami. Dopoledne bylo věnováno zajištění a kontrole církevní administrativy, hlavní přednášky ve zabývaly systémům dozoru a kontroly (prof. Kurt Martens, Catholic University of America) a právní ochraně (prof. Javier Canosa, Pontificia Università della Santa Croce, Řím). Odpoledne se koncentrovalo na otázky postavení církevního správního jednání vzhledem ke státnímu právnímu pořádku, hlavní referáty se týkaly kanonického správního aktu vzhledem ke státnímu právnímu řádu (prof. Mirosław Sitarz, Katolicki Uniwersytet Lublin) a užívání právních nástrojů světského práva v církevní administrativě (prof. Helmuth Pree, Ludwig-Maximilians-Universität v Mnichově).

Poslední pátý den (neděle 18. 9.) se konalo vyhlášení výsledků voleb do vedení *Consociatio Internationalis Studio Iuris Canonici Promovendo* a závěrečná přednáška o roli církevní administrativy v působení církve (prof. Wojciech Góralski, Uniwersytet kardynała Stefana Wyszyńskiego, Varšava); poté byla konference ukončena. Jednání tohoto dne se již neúčastnili zástupci naší společnosti z České republiky (doc. Damián Němec, dr. Libor Botek, dr. Monika Menke a dr. Jiří Dvořáček).

Jednacími jazyky v plénu byly aktivně italština, angličtina a polština (do nich bylo simultánně tlumočeno), pasivně pak i němčina, španělština a francouzština.

Kromě hlavních referátů se konala každého dne také setkání v třech až pěti jazykových skupinách, v nichž byly předneseny krátké vědecké referáty o délce do 10 minut (jeden z nich prezentoval doc. Němec).

Kongres byl spojen též se společenskými událostmi. Při jeho zahájení zazněly pozdravy prezidenta Polské republiky, arcibiskupa varšavského (který je velkým kancléřem fakulty teologické a kanonického práva), papežského nuncia v Polsku, polského primase, ministryně vědy a vysokého školství a maršálka mazovského vojvodství – především však také předsedy Papežské rady pro výklad církevních zákonů arcibiskupa Francesca Coccopalmerio, který se účastnil převážné části kongresu. Na počest čestného doktora kardinála Pétera Erdő pořádal varšavský arcibiskup Kazimierz Nycz ve čtvrtek 15. 9. večer banket v arcibiskupském paláci, v pátek 16. 9. se konala prohlídka prezidentského paláce, nebo velmi zajímavého muzea varšavského povstání, v sobotu 17. 9. pak pontifikální mše ve varšavské

katedrále a po ní banket pořádaný primátorkou Varšavy Hannou Gronkiewicz-Waltz na radnici.

Kongres poukázal na rozsáhlou oblast církevní administrativy, a to nejen v samotné oblasti správního práva, ale i práva trestního. Vystala při něm často v diskusi potřeba náležitého precizování shody i rozdílu mezi výkonnou a správní mocí církevní – bylo konstatováno, že tato otázka není dosud dořešena.

Damián Němec

23. kongres Evropského konsorcia pro výzkum vztahu státu a církve, Oxford 2011

Kongres na téma *Religion and Discrimination Law in the European Union*

Evropské konsorcium pro výzkum vztahu církve a státu uspořádalo ve dnech 29. září až 2. října 2011 v Oxfordu (V. Británie) svůj XXIII. výroční kongres, tentokrát na shora uvedené téma. Místem konání byl St. Stephen's House, sídlo Anglikánské teologické koleje University Oxford.

Zpravodaj z každé země Evropské unie měl za úkol dodat několik měsíců před zahájením kongresu odpovědi podle předem vypracovaného systému (anglicky nebo francouzsky), což pak bylo včas všem účastníkům rozesláno.

Za Českou republiku zaslali společný referát a v diskusi vystoupili Prof. JUDr. J. R. Tretera a JUDr. Z. Horák, Ph.D. Kongresu se zúčastnilo 28 zástupců z 19 zemí Evropské unie.

Jednání otevřel ve čtvrtek 29. září 2011 hlavní hostitel prof. Mark Hill QC z Londýna. Hlavní projev pronesl Sir Nicolas Bratza, prezident Evropského soudu pro lidská práva, na téma „Article 9 Jurisprudence in Strasbourg“.

V pátek 30. září 2011 a v sobotu 1. října 2011 se uskutečnila tři diskusní zasedání (sessions).

První, na téma *Historical, cultural and social background*, uvedla souhrnným referátem prof. Lisbet Christoffersen z Kodaně, diskusi řídil prof. Francis Messner ze Strasbourgu.

Druhý, na téma *Duty not to discriminate*, uvedl souhrnným referátem prof. Lars Friedner z Uppsaly, diskusi řídil prof. Marco Ventura ze Sieny.

Třetí, na téma *The right to discriminate*, uvedl souhrnným referátem prof. Agustín Motilla z Madridu, diskusi řídila Prof. Merilin Kiviorg z Oxfordu, zástupkyně Estonska. Resumé a závěry učinil prof. Norman Doe z Cardiffu.

Na závěr se konala valná hromada konsorcia, kterou řídil dosavadní prezident konsorcia prof. Matti Kotiranta z University of Eastern Finland. Prezidentem pro následující roční období byl zvolen prof. Mark Hill QC z Londýna. Příští kongres

je svolán na listopad 2012 do Budapešti, v letech následujících se mají konat v Innsbrucku a ve Strasbourgu.

Z oxfordské konference bude po provedení jazykové revize textu vydán sborník.

V sobotu odpoledne hosté navštívili několik předních kolejí oxfordské univerzity, především Christ Church, a katedrálu. V sobotu večer byl kongres uzavřen slavnostní tabulí ve starobylé koleji Magdalen College.

Jiří Rajmund Tretera

XXIII Congress of the European Consortium for Church and State Research, Oxford 2011

Congress on Religion and Discrimination Law in the European Union

On 29 September – 2 October 2011 the European Consortium for Church and State Research organized its XXIII congress in Oxford, United Kingdom; the topic of the congress was Religion and Discrimination Law in the European Union. The congress took place in St. Stephen's House, the seat of the Anglican Theological College of the University of Oxford.

Several months before the congress reporters from every member state of the European Union submitted responses (in English or French) to previously prepared questions; the responses were distributed to all participants.

Professor JUDr. J. R. Tretera and JUDr. Z. Horák, Ph.D., submitted a joint report for the Czech Republic and presented the report in the discussion. The congress was attended by 28 delegates from 19 European Union member states.

The primary host, Professor Mark Hill, QC, from London, opened the congress on 29 September 2011. Sir Nicolas Bratza, the President of the European Court of Human Rights, delivered the lecture "Article 9 Jurisprudence in Strasbourg."

On Friday, 30 September 2011, and on Saturday, 1 October 2011, three discussion sessions took place. The first session, concerning *Historical, Cultural and Social Background*, was introduced by Professor Lisbet Christoffersen from Copenhagen; the discussion was led by Professor Francis Messner from Strasbourg. The second session, on *Duty Not To Discriminate*, was introduced by Professor Lars Friedner from Uppsala; the discussion was led by Professor Marco Ventura from Siena. The third session, on *The Right To Discriminate*, was introduced by Professor Agustín Motilla from Madrid; the discussion was led by Professor Merilin Kiviorg from Oxford, who represented Estonia. Professor Norman Doe from Cardiff provided the summary and conclusions.

At the end of the congress, Professor Matti Kotiranta of the University of Eastern Finland presided over the General Assembly, Professor Mark Hill, QC,

from London, was elected president for the upcoming term. The next congress will be organized in Budapest in November 2012; subsequent congresses will take place in Innsbruck and Strasbourg.

The proceedings of the Oxford congress will become available after language editing. On Saturday afternoon the delegates visited several renowned colleges of the University of Oxford, including Christ Church, and the cathedral. The congress concluded with a dinner at Magdalen College.

Jiří Rajmund Tretera

Ze Společnosti pro církevní právo

Aus der Gesellschaft für Kirchenrecht Dalla Società per il diritto delle Chiese

Prezentace nových publikací úspěšně proběhla

Dne 14. listopadu 2011 proběhl na Právnické fakultě UK v Praze 63. přednáškový večer SPCP, na kterém byla provedena prezentace těchto publikací:

- J. R. Tretera – Z. Horák: Slovník církevního práva, 2011,
- Z. Horák: Církev a české školství, 2011, a
- S. Příbyl: Tschechisches Staatskirchenrecht nach 1989, 2010.

Prezentaci uvedli autoři, následovala diskuse.

Dále byla připomenuta díla z oboru církevního a konfesního práva vydaná v posledních dvou letech:

- M. Hanuš (ed.): Sbíрка platných právních norem Apoštolského exarchátu Řecko-katolické církve v ČR, 2011,
- I. Hrdina, H. Kuchařová: Kacířský proces s hrabětem Šporkem v právně historickém a teologickém kontextu, 2011,
- I. Hrdina: Kanonické právo, Dějiny pramenů, teorie, platné právo, 2011,
- I. Hrdina, Z. Masopust: Chrestomatie ke studiu filosofie práva, 2011,
- M. Čepliková: Konfesné právo v Slovenskej republike, 2011,
- J. Kříž: Zákon o církvích a náboženských společnostech, Komentář, 2011,
- D. Němec: Konkordátní smlouvy Svatého stolce s postkomunistickými zeměmi (1990–2008), 2010 (t. č. se další vydání tiskne péčí prof. G. Robberse v Trevíru v překladu do angličtiny),
- M. Kolářová: Sbíрка právních norem Arcidiecéze pražské z let 1945–2009, 2009.

Večer proběhl ve velmi přátelském ovzduší, přítomno bylo více než 30 účastníků, včetně autorů některých z výše uvedených knih a zástupců nakladatelství Grada Publishing, a.s.

Další aktualizace internetových stránek SPCP provedeny

Na naše internetové stránky, umístěné na adrese <http://spcp.prf.cuni.cz>, byly zavedeny tyto dokumenty:

2. listopadu 2011

1. Návrh poslanců Vojtěcha Filipa a dalších na vydání ústavního zákona o referendu o vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně ústavního zákona č. 1/1993 Sb. z 26. 10. 2011.

2. Dohoda o účasti osob vykonávajících duchovenskou službu na systému poskytování posttraumatické intervenční péče, uzavřená dne 6. října 2011 mezi Ministerstvem vnitra ČR, Ekumenickou radou církví v ČR a Českou biskupskou konferencí.

13. listopadu 2011

Nález Ústavního soudu ze dne 20. října 2011, **sp. zn. IV. ÚS 3597/10**, k právu církve spravovat nezávisle své záležitosti, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. září 2010, **sp. zn. 28 Cdo 2082/2010**, jenž byl zmíněným nálezem Ústavního soudu zrušen.

Informace o návrhu zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.

Gratulujeme členům Společnosti pro církevní právo

Dne 28. srpna 2011 oslavil své devadesáté narozeniny přední český právní historik a historický kanonista doc. JUDr. Jiří Kejř, DrSc., který patří k zakládajícím členům naší Společnosti.

Dne 8. října 2011 byl volební kapitulou Tepelské kanonie premonstrátů zvolen opatem premonstrátského kláštera v Teplé u Toužimi P. Zdeněk Filip Lobkowicz OPraem, dosavadní farář v Mariánských Lázních a okrskový vikář vikariátu Cheb. Opatskou benedikci přijal v klášteře Teplá v sobotu 26. listopadu 2011 z rukou svého bratra Mons. Františka Václava Lobkowicze OPraem., biskupa ostravsko-opavského.

Dne 1. listopadu 2011 byla diecézním biskupem v Hradci Králové potvrzena volba na funkci děkana Kolegiátní kapituly při kostele Povýšení sv. Kříže v Lito-myšli. Stal se jím A. R. D. ICLic. Karel Moravec, soudce Diecézního církevního soudu v Hradci Králové.

Dne 4. listopadu 2011 oslavil své osmdesáté narozeniny prof. JUDr. ThDr. Miroslav Zedníček, dlouholetý vyučující církevního práva na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy.

Dne 5. listopadu 2011 oslavil své sedmdesáté narozeniny Ing. Stanislav Hruška, spolupracovník sekretariátu Společnosti pro církevní právo v Praze.

Dne 16. listopadu 2011 oslavil své čtyřicáté narozeniny Mgr. Stanislav Příbyl, CSsR, generální vikář římskokatolické diecéze litoměřické.

Dne 18. listopadu 2011 oslavil své pětáctýřicáté narozeniny doc. JUDr. Stanislav Příbyl, Ph.D., IC.D., vyučující církevního a konfesního práva na Teologické fakultě Jihočeské univerzity, soudce Metropolitního církevního soudu v Praze.

Úmrtí

Dne 29. července 2011 zemřela paní Ludmila Bačínová z Prahy-Vršovic, pracovnice advokacie, od roku 1990 provincialátu československé provincie dominikánského řádu, pravidelná účastnice akcí Společnosti pro církevní právo.

Dne 14. října 2011 zemřel ve věku osmdesáti let pan Jan Krigl, nakladatel v Praze 4. S vděčností vzpomínáme na pana Krigla jako na skvělého společníka a přítele. Ve svém nakladatelství vydal naše tři základní učebnice, Církevní právo (1993), Synagoga a církve kdysi a dnes (1994) a Konfesní právo a církevní právo (1997). Přispěl tak významným způsobem k rozvoji těchto oborů v České republice.

Dne 8. prosince 2011 zemřel P. ICLic. JUDr. Pavel Forgač OT. Vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy. Do roku 1989 pracoval jako právník u Českých státních drah. V říjnu 1989 emigroval za účelem přípravy na duchovní službu. Teologii studoval na Papežské lateránské univerzitě v Římě, kde dosáhl licenciátu kanonického práva. Kněžskou formaci absolvoval v arcibiskupském kněžském semináři v Kolíně nad Rýnem. 23. února 1997 se stal oblátem Řádu bratří domu Panny Marie v Jeruzalémě. Kněžské svěcení přijal ve Vídni dne 29. 6. 1998. Po vysvěcení vedl německou duchovní správu v Praze. Dne 1. 10. 2001 byl jmenován prezidentem Diecézní charity ostravsko-opavské a současně biskupským vikářem pro záležitosti Charity v diecézi.

From the Church Law Society

Successful Presentations of New Books

On 14 November 2011 the 63rd lecture evening of the Church Law Society took place at the Law School of Charles University in Prague. The following books were presented during the evening:

- J. R. Tretera – Z. Horák: Church Law Dictionary, 2011;
- Z. Horák: Churches and the Czech Education System, 2011; and
- S. Příbyl: Czech Law on Churches since 1989, 2010.

The authors introduced their books and a discussion followed.

The following publications that were published in the past two years were also presented:

- M. Hanuš (ed.): Collection of the Current Legal Norms of the Apostolic Exarchate of the Greek Catholic Church in the Czech Republic, 2011;
- A. I. Hrdina, H. Kuchařová: The Heresy Trial of Count Špork in Legal-Historical and Theological Context, 2011;
- A. I. Hrdina: Canon Law – The History of Sources, Theory, and Current Law, 2011;
- A. I. Hrdina, Z. Masopust: Chrestomathy of the Study of the Philosophy of Law, 2011;
- M. Čeplíková: State Law on Churches in the Slovak Republic, 2011;
- J. Kříž: The Law on Churches and Religious Societies, Commentary, 2011;
- D. Němec: Concordats of the Holy See with Post-Communist Countries (1990–2008), 2010 (an English edition is being published in Trier thanks to Professor G. Robbers);
- M. Kolářová: A Collection of Legal Norms of the Prague Archdiocese 1945–2009, 2009.

More than 30 participants attended the event, including the authors of some of the above-mentioned books and representatives of Grada Publishing, a.s.

The Website of the Church Law Society

The Church Law Society website at <http://spcp.prf.cuni.cz> is updated and now includes the following documents:

2 November 2011

1. Proposal of Deputies Vojtěch Filip and others for a constitutional law on a referendum on settlement with churches and religious societies and an amendment of constitutional law No. 1/1993 Coll. of 26 October 2011.
2. Agreement on participation of the clergy in providing post-traumatic interventional care, concluded on 6 October 2011 among the Ministry of the Interior of the Czech Republic, the Ecumenical Council of Churches in the Czech Republic and the Czech Bishops' Conference.

13 November 2011

Decision **IV. ÚS 3597/10** of the Constitutional Court of 20 October 2011 on the right of a church to administer its affairs independently, and judgment **28 Cdo 2082/2010** of the Supreme Court of 8 October 2010, which was overruled by decision of the Constitutional Court.

Information on the proposal for a law on settlement of property disputes with churches and religious societies.

Congratulations to the Members of the Church Law Society

Doc. JUDr. Jiří Kejř, DrSc., a prominent Czech legal historian and expert on canon law history, celebrated his 90th birthday on 28 August 2011. He is one of the founding members of the Church Law Society.

The Premonstratensians' Teplá Canon elected P. Zdeněk Filip Lobkowicz Opraem as the abbot of the Premonstratensians Abbey in Teplá at Toužim. To date, P. Zdeněk Filip Lobkowicz Opraem has served as a parish priest in Mariánské Lázně and as the district vicar of the vicariate in Cheb. His brother, Mons. František Václav Lobkowicz Opraem, the Bishop of Ostrava and Opava, administered his benediction as abbot in the Teplá Abbey on Saturday, 26 November 2011.

The Diocesan Bishop in Hradec Králové confirmed on 1 November 2011 that A. R. D. ICLic. Karel Moravec, a judge of the Diocesan Church Court in Hradec Králové, was elected Dean of the Collegiate Canonry at the Church of the Exaltation of the Holy Cross in Litomyšl.

Professor JUDr. ThDr. Miroslav Zedníček, who for many years has lectured on church law at the Catholic Theological School of Charles University, celebrated his 80th birthday on 4 November 2011.

Ing. Stanislav Hruška, a colleague in the secretariat of the Church Law Society in Prague, celebrated his 70th birthday on 5 November 2011.

Mgr. Stanislav Příbyl, CSsR, the General Vicar of the Roman Catholic Diocese in Litoměřice, celebrated his 40th birthday on 16 November 2011.

Doc. JUDr. Stanislav Příbyl, Ph.D., IC.D, a lecturer of church law and state law on churches and religious societies at the Theological School of South Bohemian University, and a judge of the Metropolitan Church Court in Prague, celebrated his 45th birthday on 18 November 2011.

Obituaries

Mrs. Ludmila Bačínová from Prague-Vršovice, passed away on 29 July 2011. She worked as an attorney assistant, after 1990 as a secretary of Czechoslovak Province of the Dominican Order. She regularly took part in lectures of our Church Law Society.

Mr. Jan Krigl, a publisher in Prague 4, passed away on 14 October 2011 at the age of 80. It is with sincere gratitude that we remember Mr. Krigl, who was a great friend and companion. In his publishing house he published our three basic textbooks – Church Law (1993), Synagogue and Church Then and Now (1994), and State Law on Churches and Religious Societies and Church Law (1997). By publishing these books he contributed significantly to the development of the academic areas of church law and state law on churches and religious societies in the Czech Republic.

P. ICLic. JUDr. Pavel Forgač, OT, passed away on 8 December 2011. He was born on 20 January 1950 in Ostrava and was graduated from the Law School of Charles University. Until 1989 he worked as a lawyer for the Czech State Railways. In October 1989 he emigrated to prepare for service in the clergy. He obtained a licentiate of canon law at the Pontifical Lateran University in Rome and went through the priest's formation program at the Archdiocesan Priest Seminary in Cologne. On 23 February 1997 he became an oblate of the Order of the Virgin Mary in Jerusalem; he was ordained a priest on 29 June 1998 in Vienna. After being ordained he led the German spiritual administration in Prague. On 1 October 2001 he was appointed president of the Ostrava-Opava Diocesan Charity and an episcopal vicar for matters of the Charity in the Diocese.

Requiescant in pace!

Z nové literatury

From New Publications – Neu erschienene Literatur – Dalle novità letterarie

CAWTHORNE, Nigel, *Stalinovy zločiny. Vražedná kariéra rudého cara*. Brána, Praha, 2011, 208 s., ISBN 978-80-7243-514-2.

ČEPLÍKOVÁ, Margita, *Konfesné právo v Slovenskej republike. Vybrané kapitoly z histórie a súčasnosť. Ústav pre vzťahy štátu a cirkví*, Bratislava, 2011, 279 s., ISBN 978-80-89096-54-1.

DAMOHOŘSKÁ, Pavla, *The Jewish Prayer for the Welfare of the Country as the Echo of Political and Historical Changes in Central Europe*, Husitská teologická fakulta UK, Praha, 2010, 179 s., ISBN 978-80-7439-016-6.

DOE, Norman, *Law and Religion in Europe*, Oxford University Press, New York, 2011, 306 s., ISBN 978-0-19-960400-5.

DOLEŽALOVÁ, Eva, MEDUNA, Petr (eds.), *Co můj kostel dnes má, nemůže kníže odnít*, Věnováno Petru Sommerovi k životnímu jubileu, Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2011, 275 s., ISBN 978-80-7422-081-4,

z obsahu:

DERWICH, Marek, *Římská církev a slovanský jazyk (do konce 9. století). Ze studií o christianizaci raně středověké Evropy*.

ŽEMLIČKA, Josef, *Pražský kámen a koruna králů v legitimizační symbolice přemyslovské epochy*.

DRAGOUN, Zdeněk, *První mučedníci vládnoucího rodu. Úvaha nad přemyslovskou martyrologií*.

DOLEŽALOVÁ, Eva, *Svěcení biskupů ve světle středověkých pontifikálů české provenience*.

ERLEBACH, Grzegorz, DZIĘGA, Andrzej, KRUKOWSKI, Józef, SZTYCHMI-LER, Ryszard, *Komentarz do Kodeksu prawa kanonicznego*, Tom V, Pallottinum, Poznań, 2007, 463 s., ISBN 978-83-7014-571-2.

FERRARI, Silvio, CRISTOFORI, Rinaldo, *Law and Religion in the 21st Century*, Ashgate Publishing Limited, Farnham, Surrey, England, 2010, 385 s., ISBN 978-1-4094-1143-7.

GÓRALSKI, Wojciech, GÓRECKI, Edward, KRUKOWSKI, Józef, KRZYWDA, Józef, MAJER, Piotr, ZUBERT, Bronisław, *Komentarz do Kodeksu prawa kano-nicznego*, Tom III/2, Pallottinum, Poznań, 2011, 419 s., ISBN 978-83-7014-644-3.

HANUŠ, Milan (ed.), *Sbírka platných právních norem Apoštolského exarchátu Řeckokatolické církve v České republice (1996–2011)*, Apoštolský exarchát Řeckokatolické církve v ČR a Institut sv. Kosmy a Damiána, Praha, 2011, 212 s.

HRDINA, Antonín Ignác, *Kanonické právo – dějiny pramenů, teorie, platné právo*, Aleš Čeněk, Plzeň, 2011, 367 s., ISBN 978-80-7380-152-6.

HRDINA, Antonín Ignác, KUCHAROVÁ, Hedvika, *Kacířský proces s hrabětem F. A. Šporkem v právně-historickém a teologickém kontextu*, KEY Publishing s.r.o., Ostrava, 2011, 421 s., ISBN 978-80-7418-097-2. The European Society for History of Law, ISBN 978-80-904522-9-9.

CHRAPKOWSKI, Arnold, KRZYWDA, Józef, WROCEŃSKI, Józef, ZUBERT, Bronisław, Wenanty, *Komentarz do Kodeksu prawa kanonicznego*, Tom II/2, Pa-llottinum, Poznań, 2006, 212 s., ISBN 83-7014-547-7.

KUCHAROVÁ, Hedvika, *Premonstrátská kolej Norbertinum v Praze. Alternativy univerzitního vzdělání v 17. a 18. století*. Nakladatelství Casablanca, Praha, 2010, 281 s., ISBN 978-80-87292-12-9.

MIROSHNIKOVA, Elena, *The Cooperation model in State-Church Relations*, Lambert Academic Publishing GmbH&KG, Saarbrücken, 2011, ISBN 978-3-8433-8998-3.

NUHLÍČEK, Josef, *Veřejní notáři v českých městech, zvláště v městech pražských až do husitské revoluce*, Notářská komora ČR a Scriptorium, Praha, 2011, 392 s., ISBN 978-80-87271-41-4.

RICHÉ, Pierre, VERGER, Jacques, *Učitelé a žáci e středověku*, Vyšehrad, Praha, 2011, 272 s., ISBN 978-80-7429-028-2.

ROBBERS, Gerhard (ed.), *Religion in Public Education*, European Consortium for Church and State Research, Trier, 2011, ISBN 978-3-00-036029-9,

z obsahu:

TRETERA, Jiří, Rajmund, HORÁK, Záboj, *Religion in Public Education in the Czech Republic*.

ŠEDINOVÁ, Jiřina a kol., *Dialog myšlenkových proudů středověkého judaismu*. Mezi izolací a integrací. Academia, Praha, 2011, 580 s., ISBN 978-80-200-1910-3,

z obsahu:

RUBEŠOVÁ, Markéta Pnina, *Právní postavení Židů ve středověké Evropě*.

BOUŠEK, Daniel, *Právní postavení Židů v islámských zemích ve středověku*.

ULIČNÁ, Lenka, *Hlavní proudy středověkého (pre)aškenázského myšlení a tzv. pražská komentátorská škola. Hledání identity v podmínkách izolace a integrace*.

TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj, *Slovník církevního práva*, Grada Publishing a.s., Praha, 2011, 152 s., ISBN 978-80-247-3614-3.

VLČEK, Vojtěch, *Totalitám navzdory*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří, 2011, 516 s., ISBN 978-80-7195-336-4.

WERNISCH, Martin, *Politické myšlení evropské reformace*, Vyšehrad, Praha, 2011, 448 s., ISBN 978-80-7429-039-8.

WROCEŃSKI, Józef, PIETRZAK, Helena, *Ars boni et aequi*, Księga pamiątkowa dedykowana ks. profesorowi Remigiuszowi Sobańskiemu, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa, 2010,

z obsahu:

SCHWENDENWEIN, Hugo, *Der Weg vom Benefizialsystem zu neuen Formen der Klerusbesoldung*.

ZIELIŃSKI, Janusz, *Indeks rzeczowy Kodeksu prawa kanonicznego*, Pallottinum, Poznań, 2006, 162 s., ISBN 83-7014-550-7.

Časopisy – Reviews

Dialog Evropa, revue pro křesťanskou orientaci ve vědě a kultuře, 21. ročník, Moravsko-slezská křesťanská akademie, Brno, ISSN 1210-8332, č. 1–2/2011, z obsahu:

HRDINA, Antonín, *PŘIBYL, Stanislav: Tschechisches Staatskirchenrecht nach 1989* (recenze).

Dingir, religionistický časopis o současné náboženské scéně, 14. ročník, Dingir s.r.o., Praha, ISSN 1212-1371, č. 4/2011,

z obsahu:

PŘIBYL, Stanislav, *Právem proti sektářství*,

TOMÁŠKOVÁ, Eva, *Obnovené církevní školství*,

HOŠEK, Pavel, *JUDr. Horák Záboj, Ph.D.: Církve a české školství* (recenze),

ULLRICH, Heiner: *Svobodné waldorfské školy na miskách vah* (příloha).

Ecclesiastical Law Journal, Cambridge University Press, Cambridge, ISSN 0956-618X. Vol. 12, No. 1, January, 2010.

Iustitia et Iudicium, Studi di diritto matrimoniale, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 2010, vol. II,

z obsahu:

SCHWENDENWEIN, Hugo, *Das kirchliche Eherecht in der Österreichischen Rechtsordnung von der Zeit der Aufklärung bis heute*.

L'année Canonique, La Société Internationale de Droit Canonique et de Législations religieuses comparées, publié avec la collaboration de la Faculté de Droit Canonique de Paris, Letouzey et Ané, Paris, 2009, ISSN 0570–1953.

Tome LI – 2009.

L'année Canonique, La Société Internationale de Droit Canonique et de Législations religieuses comparées, publié avec la collaboration de la Faculté de Droit Canonique de Paris, Letouzey et Ané, Paris, 2010, ISSN 0570–1953.

Tome LII – 2010.

Studia theologica, 13. ročník, č. 2 (44), 2011, Teologický časopis, Univerzita Palackého v Olomouci – Cyrilometodějská teologická fakulta, Olomouc, 2011, ISSN 1212-8570,

z obsahu:

KOLÁŘOVÁ, Marie, *Poradní hlas při rozhodování v církvi.*

Studia theologica, 13. ročník, č. 4 (46), 2011, Teologický časopis, Univerzita Palackého v Olomouci – Cyrilometodějská teologická fakulta, Olomouc, 2011, ISSN 1212-8570,

z obsahu:

KOLÁŘOVÁ, Marie, *Právní a pastorační aspekty vztahu práva na svátosti a práva na manželství,*

MENKE, Monika, *Kanonickoprávní řešení obtížných životních situací trvalých jáhnů.*

Nové horizonty, časopis pre teológiu, kultúru a spoločnosť. 5. ročník, Klub priateľov Ferka Skyčáka, Spišská Nová Ves, ISSN 1337-6535, č. 2/2011,

z obsahu:

PŘIBYL, Stanislav, *Dynamika přirozeného práva.*

Právní rozhledy, časopis pro všechna právní odvětví, 19. ročník, C. H. Beck, Praha, ISSN 1210-6410, č. 6/2011

z obsahu:

KOLÁŘOVÁ, Marie, *Služební poměr duchovních církvi a náboženských společností.*

Roczniki Nauk Prawnych, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin, 2010, ISSN 1507 – 7896, tom XX, numer 1, 2,

z obsahu jednotlivých svazků:

Zeszyt 1 – Prawo

GREZSATA – TELUSIEWICZ, Marta, *Zasada apelacyjności w kanonicznym procesie o nieważność małżeństwa.*

Zeszyt 2 – Prawo

SŁOWIKOWSKA, Anna, *Kompetencje koordynacyjne proboszcza. Wybrane zagadnienia.*

KASPRZYK, Piotr, *Sporządzanie aktów stanu cywilnego na podstawie dokumentów zagranicznych. Uwagi na tle art. 73 ust. 1 Ustawy Prawo o Aktach Stanu Cywilnego.*

shr/jrt

REVUE CÍRKEVNÍHO PRÁVA, ročník XVIII., č. 51 – 1/2012.

Recenzovaný odborný časopis.

Nositel prestižní ceny Společnosti německých, českých, slovenských a rakouských právníků Karlovarské právnícké dny za nejlepší odborný právnícký časopis vydávaný v České republice za rok 2003 v soutěži českých a slovenských právníckých časopisů.

Vychází třikrát ročně.

Vydává Společnost pro církevní právo, 130 00 Praha 3, Sudoměřská 25, IČ 62934121.

E-mail SPCP@prf.cuni.cz; <http://spcp.prf.cuni.cz>.

Šéfredaktor: Prof. JUDr. Jiří Rajmund Tretera.

Redaktor: Mgr. Stanislav Pšenička.

Redakční rada: JUDr. Miloš Holub, Ph.D.
ICLic. JUDr. Záboj Horák, Ph.D., LL.M.
JUDr. Štěpán Hůlka, Ph.D., LL.M.
Doc. JUDr. Stanislav Příbyl, Ph.D., IC.D
Prof. JUDr. Valentin Urfus, CSc.

Sazba: Antonín Plicka.

Administrace: Ing. Jiří Vaingát.

Distribuce: Ing. Stanislav Hruška, Jana Nosková.

Toto číslo bylo redakčně uzavřeno ke dni 5. ledna 2012.

Tiskne: JPM Tisk, Na Popelce 7, 150 00 Praha 5.

Grafická úprava obálky: † Ing. arch. Josef Hyzler.

ISSN 1211-1635, reg. č. MK ČR E 7429.

© Společnost pro církevní právo, Praha 2012.